

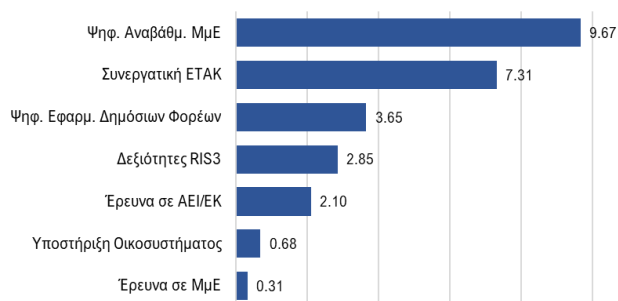
ΚΡΗΤΗ

Ποσοστό Δημόσιας Δαπάνης για δράσεις RIS3

■ Δημόσια Δαπάνη για δράσεις RIS3 (εκατ. Ευρώ)
 ■ Δημόσια Δαπάνη για λοιπές δράσεις ΘΣ1, 2, 3 και 8 (εκατ. Ευρώ)

Μίγμα Πολιτικής RIS3 (Δημ. Δαπάνη, εκατ. Ευρώ)

1° επίτευγμα

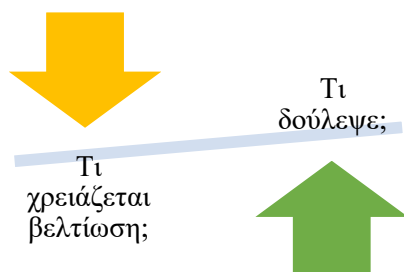
- Αποτελεσματική συνεργασία των εμπλεκόμενων στο Σύστημα Διακυβέρνησης για της εφαρμογή της RIS3Crete

2° επίτευγμα

- Επίτευξη των στόχων χρηματοδότησης της ΠΣΕΕ από εθνικές και Ευρωπαϊκές πηγές

3° Επίτευγμα

- Έγκαιρη επένδυση σε δράσεις υποστήριξης του οικοσυστήματος καινοτομίας

Το σύνολο της Δημόσιας Δαπάνης (ΔΔ) που συμβασιοποιήθηκε από το ΠΕΠ Κρήτης 2014-20 για δράσεις που είναι άμεσα συμβατές με τους στόχους της RIS3Crete ανήλθε σε **€26,53εκατ.**, ήτοι το 38,76% του συνόλου της ΔΔ των Θεματικών Στόχων 1, 2, 3 και 8, εξαιρουμένων των δράσεων ενίσχυσης των ΜμΕ λόγω Covid. Εάν συνυπολογιστούν και οι τελευταίες, τότε η αναλογία υπολογίζεται στο **20,15%**.

Η πρώτη έκδοση του ΠΕΠ προέβλεπε την ενεργοποίηση **11** εργαλείων πολιτικής προς υποστήριξη της ΠΣΕΕ. Μέχρι τα μέσα του 2023 είχαν ενεργοποιηθεί τα **7** απ' αυτά (63%) μέσω **8** προσκλήσεων. Η επιλογή των εργαλείων πολιτικής που τελικά ενεργοποιήθηκαν τεκμηριώθηκε από τη Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης.

Το σημαντικότερο, με όρους Δημόσιας Δαπάνης, αφορούσε σε υποστήριξη επενδυτικών σχεδίων μικρομεσαίων επιχειρήσεων για την ψηφιακή τους αναβάθμιση. (38% επί του συνόλου της ΔΔ για δράσεις υποστήριξης της ΠΣΕΕ).

Όλες οι ενδείξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το Σύστημα Διακυβέρνησης της RIS3Crete και οι συμμετοχοί εργάστηκαν αποτελεσματικά για την εφαρμογή της. Αν και τελικά, για λόγους που σχετίζονται με την πανδημία COVID-19, το ΠΕΠ δεν κατάφερε να συνεισφέρει την προϋπολογισμένη δημόσια δαπάνη, επιτεύχθηκαν οι στόχοι χρηματοδότησης από εθνικές και Ευρωπαϊκές πηγές. Δύο έργα υποστήριξης του περιφερειακού οικοσυστήματος καινοτομίας σχετικά χαμηλού κόστους υποστήριξαν περαιτέρω την ανάπτυξη του.

Η RIS3Crete απέδειξε ότι αν υπάρχει δέσμευση της πολιτικής ηγεσίας και των συμμετόχων είναι εφικτή η εφαρμογή μίας χωρο-κεντρικής αναπτυξιακής πολιτικής.

Θα μπορούσαν να γίνουν σημαντικές βελτιώσεις στο σύστημα δεικτών ώστε να αποτυπώνει με μεγαλύτερη ακρίβεια τις δραστηριότητες και τους στόχους ανά τομέα προτεραιότητας, και στη συστηματική διαχείριση των δεδομένων παρακολούθησης.

Η διάρθρωση του οικοσυστήματος καινοτομίας, επιβάλλει την ενίσχυση της διάχυσης των καινοτομιών στον παραγωγικό ιστό και την αποτελεσματική υποστήριξη της μεταφοράς τεχνολογίας.

ΜΙΓΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Από την ΠΣΕΕ στο ΠΕΠ

Η Περιφερειακή Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας με βάση την Έξυπνη Εξειδίκευση της Κρήτης (ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης, 2015) σχεδιάστηκε την περίοδο 2013-2015 και εγκρίθηκε στο σύνολό της από το Περιφερειακό Συμβούλιο την **6η Απριλίου 2015**.

Στο πλαίσιο σχεδιασμού του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 αναγνωρίστηκαν τα πεδία εξειδίκευσης που επρόκειτο, σε μεταγενέστερο χρόνο, να διατυπωθούν στη δημοσιευμένη ΠΣΕΕ Κρήτης, βάσει και των αναγκών που εντοπίστηκαν από την ανάλυση των παραγόντων του εξωτερικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας. Το υλικό αυτό τροφοδότησε το κείμενο του ΠΕΠ Κρήτη 2014-2020. Μετά και τη δημοσίευση της ΠΣΕΕ, την περίοδο από το Νοέμβριο 2016 μέχρι τον Ιούνιο 2018, συγκροτήθηκαν με απόφαση του Περιφερειάρχη Κρήτης οι τέσσερις πλατφόρμες καινοτομίας και ξεκίνησε η Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (Περιφέρεια Κρήτης, 2019, σ. 7). Επομένως τα αποτελέσματά της ΔΕΑ δεν είχαν ενσωματωθεί στις αρχικές εκδόσεις των κειμένων του ΠΕΠ και της ΠΣΕΕ.

Οι τομείς προτεραιότητας της ΠΣΕΕ Κρήτης είναι:

1. Το **αγροδιατροφικό σύμπλεγμα**
2. Το **πολιτιστικό - τουριστικό σύμπλεγμα**
3. Το **περιβαλλοντικό σύμπλεγμα**, αποτελούμε από κλάδους αξιοποίησης φυσικών πόρων και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προκλήσεων
4. Το **σύμπλεγμα της γνώσης**, αποτελούμενο από δραστηριότητες έρευνας, εκπαίδευσης και κατάρτισης

Για κάθε ένα από τα παραπάνω συμπλέγματα που ορίζουν το αντικείμενο της παρέμβασης της ΠΣΕΕ Κρήτης έχουν προσδιοριστεί συγκεκριμένες περιοχές παρέμβασης.

Ευθεία σύνδεση μεταξύ ΠΣΕΕ και ΠΕΠ εντοπίζεται για τους περισσότερους από τους στόχους της ΠΣΕΕ. Στο κείμενο της ΠΣΕΕ:

- Οι 5 βασικοί στόχοι της ΠΣΕΕ υποδιαιρούνται σε 12, συνολικά, ειδικούς στόχους.
- Προβλέπεται πως 10 από τους 12 ειδικούς στόχους της ΠΣΕΕ θα χρηματοδοτηθούν έστω και μερικώς από το ΠΕΠ. Οι 10 αυτοί ειδικοί στόχοι αποτελούν τις υποδιαιρέσεις 4 από τους 5 βασικούς στόχους της στρατηγικής, ενώ για τον 5^ο βασικό στόχο (*Ενίσχυση της επιστημονικής αριστείας στα ΑΕΙ και Ερευνητικά Ιδρύματα της Κρήτης*) δεν προβλέπεται καμία χρηματοδότηση από το ΠΕΠ.
- Οι 10 ειδικοί στόχοι της ΠΣΕΕ για τους οποίους υπάρχει πρόβλεψη χρηματοδότησής τους από το ΠΕΠ, συσχετίζονται με συνολικά 8 ειδικούς στόχους του ΠΕΠ.

Στο κείμενο του ΠΕΠ πράγματι κατανέμονται πόροι στους προαναφερθέντες 8 ειδικούς στόχους που υποστηρίζουν την ΠΣΕΕ. Επιπλέον, γίνονται σε πολλά σημεία ρητές κι ευθείες παραπομπές στην ΠΣΕΕ, τονίζοντας πως οι δράσεις του ΠΕΠ θα ενεργοποιηθούν στους τομείς προτεραιότητας της ΠΣΕΕ, καθώς και πως το περιεχόμενό τους θα είναι σύμφωνο με το πνεύμα της.

Με βάση τα παραπάνω, συμπεραίνεται πως οι ειδικοί στόχοι που διατυπώνονται στο κείμενο του ΠΕΠ είναι σε γενικές γραμμές συμβατοί με τη στόχευση της ΠΣΕΕ, χωρίς ωστόσο να την καλύπτουν στην ολότητά της. Απόκλιση μεταξύ της ΠΣΕΕ και του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020, εντοπίζεται στην περίπτωση 2 ειδικών στόχων της ΠΣΕΕ, για τους οποίους δεν διατίθεται καμία χρηματοδοτική υποστήριξη από το ΠΕΠ.

Αυτό συμβαίνει ορθώς, διότι η ΠΣΕΕ εξαρχής προβλέπει τη χρηματοδότηση των 2 συγκεκριμένων ειδικών στόχων της από άλλες πηγές πέραν του ΠΕΠ και ειδικότερα από το Horizon και το ΕΠΑνΕΚ. Οι 2 ειδικοί στόχοι αφορούν στον βασικό στόχο της ΠΣΕΕ περί *Ενίσχυσης της επιστημονικής αριστείας στα ΑΕΙ και τα Ερευνητικά Ιδρύματα της Κρήτης*.

Με βάση τα παραπάνω, συμπεραίνεται πως οι ειδικοί στόχοι που διατυπώνονται στο κείμενο του ΠΕΠ **είναι συμβατοί με τη στόχευση της ΠΣΕΕ**, χωρίς ωστόσο το ΠΕΠ να είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης των €330,16εκατ. του προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης της ΠΣΕΕ. Η συνεισφορά του ΠΕΠ Κρήτης στον προϋπολογισμό της ΠΣΕΕ είχε εκτιμηθεί στα €59εκατ., ήτοι το 17,88% της δημόσιας δαπάνης.

Διάρθρωση του Μίγματος Πολιτικής στην πρώτη έκδοση του ΠΕΠ

Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τη χαρτογράφηση των ειδών δράσεων που είχαν προβλεφθεί στην έκδοση 1.4 του ΠΕΠ Κρήτης και τον ειδικό στόχο που αυτές εξυπηρετούσαν με τα εργαλεία πολιτικής της τυπολογίας που εφαρμόζεται στο πλαίσιο της παρούσας αξιολόγησης.

Πίνακας 1 Διάρθρωση του μίγματος πολιτικής στην αρχική έκδοση του ΠΕΠ Κρήτης.

<i>Εργαλείο Πολιτικής</i>	<i>Προτεινόμενες δράσεις ΠΕΠ</i>	<i>Ειδικός Στόχος (Επενδυτική Προτεραιότητα)</i>
ΕΠ2: Ενίσχυση υποδομών για έρευνα	Εξοπλισμοί - υποδομές που υποστηρίζουν την παροχή καινοτόμων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, στους τομείς προτεραιότητας της RISCrete	
ΕΠ4: Ενίσχυση ερευνητικών δραστηριοτήτων σε Πανεπιστήμια ή Ερευνητικά Κέντρα	Έρευνα και πειραματική ανάπτυξη στα ΑΕΙ και Ερευνητικά Ιδρύματα της Κρήτης	
ΕΠ5: Συνεργατικά Έργα ΕΤΑΚ	Συμπράξεις επιχειρήσεων με ερευνητικούς οργανισμούς	
ΕΠ6: Δραστηριότητες έρευνας στις επιχειρήσεις	Έρευνα και πειραματική ανάπτυξη στις επιχειρήσεις της Κρήτης Ενίσχυση επιχειρήσεων για την ανάπτυξη καινοτομικών προϊόντων ή/και πρακτικών και με τη χρήση vouchers Ενίσχυση πρώτης παραγωγής - πιλοτικές εφαρμογές	1 - Αύξηση της συμμετοχής των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε δραστηριότητες ΕΤΑΚ στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης» (1b)
ΕΠ7: Έμμεση στήριξη μεταφοράς τεχνολογίας	Υποστήριξη clusters, δικτύων και άλλων συνεργατικών σχημάτων επιχειρήσεων, φορέων τεχνολογίας και γνώσης στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης» Ανάδειξη/επιβράβευση καινοτόμων πρωτοβουλιών	
ΕΠ8: Υποστήριξη επιχειρηματικών επενδύσεων για την υιοθέτηση καινοτομιών	Δράσεις ενίσχυσης των επιχειρήσεων της Κρήτης για επενδύσεις υψηλής προστιθέμενης αξίας στους τομείς που επικεντρώνεται η RISCrete	5 - Η αύξηση των επενδύσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας (3c)
ΕΠ10: Ίδρυση νέων καινοτόμων επιχειρήσεων	Ενίσχυση νέων επιχειρήσεων για υλοποίηση επενδύσεων στους τομείς προτεραιότητας της RISCrete	4 - Η αύξηση των νεοφυών επιχειρήσεων στους τομείς

Εργαλείο Πολιτικής	Προτεινόμενες δράσεις ΠΕΠ	Ειδικός Στόχος (Επενδυτική Προτεραιότητα)
	Εξασφάλιση κεφαλαίων για νεοφυείς επιχειρήσεις-Δημιουργία περιφερειακού Seed Capital	προτεραιότητας της στρατηγικής «Έξυπνης Εξειδίκευσης» (3a)
ΕΠ11: Διεθνοποίηση επιχειρήσεων	Δράσεις ενίσχυσης των επιχειρήσεων για πιστοποίηση, τυποποίηση των προϊόντων και εν γένει των διαδικασιών παραγωγής και διακίνησης αυτών. Δράσεις ενίσχυσης των επιχειρήσεων για τη διερεύνηση - μελέτη νέων αγορών, καθώς και την προβολή-προώθηση των προϊόντων τους σε αυτές.	5 - Η αύξηση των επενδύσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας (3c)
ΕΠ12: Ψηφιακή αναβάθμιση επιχειρήσεων	Ενίσχυση των επιχειρήσεων για την εισαγωγή ψηφιακών εφαρμογών και την εν γένει αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και με τη χρήση vouchers. Ανάπτυξη ολοκληρωμένων ψηφιακών εφαρμογών για επιχειρήσεις στους τομείς προτεραιότητας της RISCreate	2 - Αύξηση εφαρμογών ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις, στην οργάνωση, παραγωγή και διάθεση προϊόντων και υπηρεσιών στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Έξυπνης Εξειδίκευσης»
ΕΠ13: Ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινων πόρων για την έξυπνη εξειδίκευση	Δράσεις κατάρτισης, συμβουλευτικής, καθοδήγησης για την αναβάθμιση του εργατικού δυναμικού και των επιχειρηματιών με την προσαρμογή τους στις ανάγκες που προκύπτουν από την εφαρμογή των δράσεων Έξυπνης Εξειδίκευσης	21 - Βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού για την στήριξη των προτεραιοτήτων της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (8v)
ΕΠ14: Επιταχυντής επιχειρηματικών ιδεών	Ολοκληρωμένη υποστήριξη νεοφυών επιχειρήσεων	4 - Η αύξηση των νεοφυών επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Έξυπνης Εξειδίκευσης» (3a)

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από ανάλυση κειμένων της έκδοσης 1.4 του ΠΕΠ Κρήτης.

Από τα παραπάνω έντεκα εργαλεία πολιτικής, όπως αναλύεται στην επόμενη ενότητα, ενεργοποιήθηκαν τελικά τα πέντε, και ένα ακόμα, το ΕΠ16 που δεν είχε προβλεφθεί στην αρχική έκδοση του ΠΕΠ.

Ενεργοποίηση Εργαλείων Πολιτικής

Γενική εικόνα

Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τον προϋπολογισμό της Δημόσιας Δαπάνης (ΔΔ) για τους Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) που ενδιαφέρουν την παρούσα αξιολόγηση (ΘΣ 1,2,3 και 8) στην αρχική και πλέον πρόσφατα αναθεωρημένη και ισχύουσα έκδοση του ΠΕΠ Κρήτης.

Πίνακας 2: Εξέλιξη χρηματοδότησης επιλεγμένων Θεματικών Στόχων ΠΕΠ Κρήτης (σύνολο προϋπολογισμού ΔΔ σε Ευρώ)

Θεματικός Στόχος	Έκδοση 1.4	Έκδοση 6.0	Μεταβολή
ΘΣ1	11 724 419	8 700 000	-25.80%
ΘΣ2	9 724 419	15 700 000	61.45%
ΘΣ3	30 173 254	75 362 399	149.77%
ΘΣ8	4 347 676	2 800 000	-35.60%
ΣΥΝΟΛΟ	55 969 768	102 562 399	83.25%

Πηγή: Κείμενα ΠΕΠ Κρήτης & πρακτικά 7ης Επιτροπής Παρακολούθησης ΠΕΠ Κρήτης.

Η μεγάλη αύξηση στον προϋπολογισμό της Δημόσιας Δαπάνης για τον ΘΣ3 οφείλεται στην πολιτική ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση των δυσμενών συνθηκών που επέφερε η πανδημία COVID-19. Ειδικότερα, το 2020 η ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης προχώρησε στην 4^η αναθεώρηση του ΠΕΠ κατά την οποία ο προϋπολογισμός του μειώθηκε κατά €55,46εκατ. τα οποία μεταφέρθηκαν στο ΕΠΑνΕΚ για τη χρηματοδότηση δράσεων στήριξης της επιχειρηματικότητας (σύσταση Ταμείου Εγγυοδοσίας, επιδότηση τόκων υφιστάμενων δανείων ΜΜΕ, υποστήριξη κεφαλαίου κίνησης στις ΜΜΕ με τη μορφή επιχορηγήσεων κλπ.). Στη συνέχεια, το 2021, η ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης αναθεώρησε για 5^η φορά το ΠΕΠ και ανακατάνειμε τους πόρους του ώστε να στηριχθούν οι επιχειρήσεις που επλήγησαν από την πανδημία COVID-19, να στηριχθούν οι δομές υγείας για την αντιμετώπιση της ίδιας πανδημίας και να εξασφαλιστεί η ομαλή πορεία ολοκλήρωσης των δράσεων του.

Ο Πίνακας 3 δίνει την κατάσταση της ενεργοποίησης των ΘΣ ενδιαφέροντος μέσω του ΠΕΠ Κρήτης με ημερομηνία αναφοράς την 13^η Ιουλίου 2023.

Πίνακας 3: Συνολική ενεργοποίηση επιλεγμένων Θεματικών Στόχων ΠΕΠ Κρήτης.

Θεματικός Στόχος	Αρ. προσκλήσεων	Ενταγμένα Έργα	ΔΔ συμβάσεων	ΔΔ πληρωμών
ΘΣ1	3	30	9 673 900	4 649 479
ΘΣ2	7	891	14 274 450	10 062 505
ΘΣ3 (εκτός covid)	3	204	41 541 264	20 901 981
ΘΣ3 COVID	1	2 505	63 349 602	62 242 717
ΘΣ8	2	8	3 077 067	215 717
ΣΥΝΟΛΟ	16	3 638	131 916 283	98 072 399

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023.

Στον ΘΣ3 γίνεται ο διαχωρισμός των προσκλήσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας COVID-19 από τις λοιπές δράσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας για να μπορεί ο αναγνώστης να διακρίνει τις δράσεις στήριξης της επιχειρηματικότητας από τις αντίστοιχες για την επιβίωση των επιχειρήσεων. Το σύνολο της συμβασιολογημένης δημόσιας δαπάνης για τον ΘΣ3 υπερβαίνει κατά πολύ τον αντίστοιχο προϋπολογισμό, ενώ το ίδιο συμβαίνει σε μικρότερη κλίμακα για τον ΘΣ8. Το ύψος των πληρωμών είναι ικανοποιητικό, υπολογιζόμενο στο 74% του ύψους των συμβάσεων, αλλά πολύ καλό σε σχέση με την προϋπολογισμένη δημόσια δαπάνη.

Ο Πίνακας 4 παρουσιάζει τις Προσκλήσεις του ΠΕΠ Κρήτης που είχαν ενταγμένα έργα την 13.7.2023 και θεωρούνται από την ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης ότι υποστηρίζουν την ΠΣΕΕ. Αντίστοιχα, ο

Πίνακας 5 παρουσιάζει τις Προσκλήσεις του ΠΕΠ Κρήτης που είχαν ενταγμένα έργα την 13.7.2023 και κρίθηκαν ως συμβατές με τα Εργαλεία Πολιτικής (ΕΠ) προς υποστήριξη των ΠΣΕΕ που εξετάζονται στο πλαίσιο της παρούσας.

Πίνακας 4: Προσκλήσεις που χαρακτηρίζονται ως σχετικές με την ΠΣΕΕ από την ΕΥΔ ΕΠ Κρήτης.

Θεματικός Στόχος	Αρ. προσκλήσεων	Ενταγμένα	ΔΔ συμβάσεων	ΔΔ πληρωμών
ΘΣ1	3	30	9 673 900	4 649 479
ΘΣ2	2	18	3 650 875	1 669 721
ΘΣ3 (εκτός covid)	1	1	458 800	226 842
ΘΣ8	2	8	3 077 067	215 717
ΣΥΝΟΛΟ	8	57	16 860 642	6 761 759

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023.

Πίνακας 5: Συνολική ενεργοποίηση Εργαλείων Πολιτικής συναφών με ΠΣΕΕ από το ΠΕΠ Κρήτης.

Θεματικός Στόχος	Αρ. προσκλήσεων	Ενταγμένα	ΔΔ συμβάσεων	ΔΔ πληρωμών
ΘΣ1	4	31	9 722 080	4 670 000
ΘΣ2	1	865	9 668 412	7 967 481
ΘΣ3 (εκτός covid)	1	1	458 800	226 842
ΘΣ8	2	8	3 077 067	215 717
ΣΥΝΟΛΟ	8	905	22 926 359	13 080 040

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023.

Το ύψος της συμβασιοποιημένης δημόσιας δαπάνης των προσκλήσεων του Πίνακα 5 αντιστοιχεί στο 22,35% του προϋπολογισμού της ΔΔ των ΘΣ ενδιαφέροντος του ΠΕΠ (βλ. Πίνακας 3), ενώ το σύνολο των πληρωμών προς τους δικαιούχους ανέρχεται στο 57,05% της συμβασιοποιημένης δημόσιας δαπάνης.

Στη συνέχεια ακολουθεί αναλυτική παρουσίαση των εργαλείων πολιτικής προς υποστήριξη της ΠΣΕΕ που ενεργοποιήθηκαν μέσω του ΠΕΠ Κρήτης.

ΕΠ4: Ενίσχυση ερευνητικών δραστηριοτήτων σε Πανεπιστήμια ή Ερευνητικά Κέντρα

Η Πρόκληση 2399/ΕΤΠΑ-28 με τίτλο «Έργα επίδειξης - πειραματικής ανάπτυξης, που προωθούν την έρευνα και καινοτομία σε τομείς της RIS3Crete» (βλ. Πίνακας 6) με προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης €1,5εκατ. απευθυνόταν σε Ερευνητικούς Οργανισμούς που έχουν εγκαταστάσεις στην Περιφέρεια Κρήτης.

Στο πλαίσιο της Πρόσκλησης θα ενισχυόταν έργα μέγιστου προϋπολογισμού €0,25εκατ. και μέγιστης διάρκειας 36 μηνών.

Η υποδοχή και αξιολόγηση των προτάσεων, καθώς και η παρακολούθηση της υλοποίησης των ενταγμένων έργων έγινε από την ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης.

Πίνακας 6: Δεδομένα ενεργοποίησης ΕΠ4

2399/ΕΤΠΑ-28	
Ημερ. Δημοσίευσης	27.12.2017
Αρ. υποβολών	33
Αιτούμενη ΔΔ	7 441 636
Αρ. ενταγμένων έργων	10
Ημερ. Πρώτης Ένταξης	15.3.2019
ΔΔ ενταγμένων έργων	2 096 902
Πληρωμές	1 758 426
Προβλ. Ημερ. Ολοκλήρωσης	31.12.2022

Επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ και ΕΥΔ ΕΠ ΠΕΠ Κρήτης με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023

Με την παραπάνω πρόσκληση, το ΠΕΠ στόχευσε «...στην ενθάρρυνση και υποστήριξη δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας, τα αποτελέσματα των οποίων μπορούν να έχουν αποδεδειγμένη εφαρμογή σε επιχειρήσεις, στους τομείς προτεραιότητας της RIS3Crete· στην οικονομική ανάπτυξη βασισμένη στη γνώση· στην ενσωμάτωση της νέας γνώσης και της καινοτομίας στα υπάρχοντα, αλλά και σε νέα προϊόντα, υπηρεσίες, παραγωγικά συστήματα και αλυσίδες αξίας· στη σύνδεση της ακαδημαϊκής έρευνας με τις ανάγκες της οικονομίας· και στην ευρεία διάχυση ερευνητικών αποτελεσμάτων σε μη αποκλειστική και χωρίς διακρίσεις βάση».

Από την παραπάνω διατύπωση είναι σαφές ό,τι η πρόσκληση είναι πλήρως συμβατή με την ΠΣΕΕ.

Όλα τα ενταγμένα έργα έχουν ολοκληρωθεί, με την ΕΥΔ να δηλώνει δαπάνες ύψους €1,96εκατ αντί των €1,76εκατ του ΟΠΣ.

ΕΠ5: Συνεργατικά Έργα ΕΤΑΚ

Υπήρξαν δύο προσκλήσεις του ΠΕΠ Κρήτης που αφορούσαν σε συνεργατικά έργα ΕΤΑΚ:

- 1) Η Πρόκληση 3326/RIS3Crete-1 με τίτλο «Δράση 1.b.2 - «Συμπράξεις επιχειρήσεων με Οργανισμούς Έρευνας και Διάδοσης Γνώσεων, σε τομείς της RIS3Crete» με προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης €8,72εκατ. απευθυνόταν σε υφιστάμενες επιχειρήσεις και Ερευνητικούς Οργανισμούς που έχουν εγκαταστάσεις στην Περιφέρεια Κρήτης.
Στο πλαίσιο της Πρόσκλησης θα ενισχυόταν έργα συμπράξεων επιχειρήσεων με ερευνητικούς οργανισμούς χρονικής διάρκειας έως 36 μηνών με μέγιστο συνολικό προϋπολογισμό €0,6εκατ. Η πρόσκληση αφορούσε τους τομείς προτεραιότητας Αγροδιατροφή, Περιβάλλον και Τουρισμός-Πολιτισμός.
Η υποδοχή και αξιολόγηση των προτάσεων, καθώς και η παρακολούθηση της υλοποίησης των ενταγμένων έργων έγινε από την ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης.
- 2) Η Πρόσκληση 3330/RIS3Crete-2 με τίτλο Δράση 4.f.1-«Συμπράξεις Επιχειρήσεων με Οργανισμούς Έρευνας και Διάδοσης Γνώσεων, για την προώθηση τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα» με προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης €2εκατ. απευθυνόταν σε υφιστάμενες επιχειρήσεις και Ερευνητικούς Οργανισμούς που έχουν εγκαταστάσεις στην Περιφέρεια Κρήτης.
Στο πλαίσιο της Πρόσκλησης θα ενισχυόταν έργα συμπράξεων επιχειρήσεων με ερευνητικούς οργανισμούς χρονικής διάρκειας έως 36 μηνών με μέγιστο συνολικό προϋπολογισμό €0,6εκατ. Η πρόσκληση αφορούσε τον τομέα προτεραιότητας Ενέργεια της RIS3Crete.
Η υποδοχή και αξιολόγηση των προτάσεων, καθώς και η παρακολούθηση της υλοποίησης των ενταγμένων έργων έγινε από την ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης.

Ο Πίνακας 7 παρουσιάζει τα δεδομένα ενεργοποίησης του ΕΠ5.

Πίνακας 7 Δεδομένα ενεργοποίησης ΕΠ5

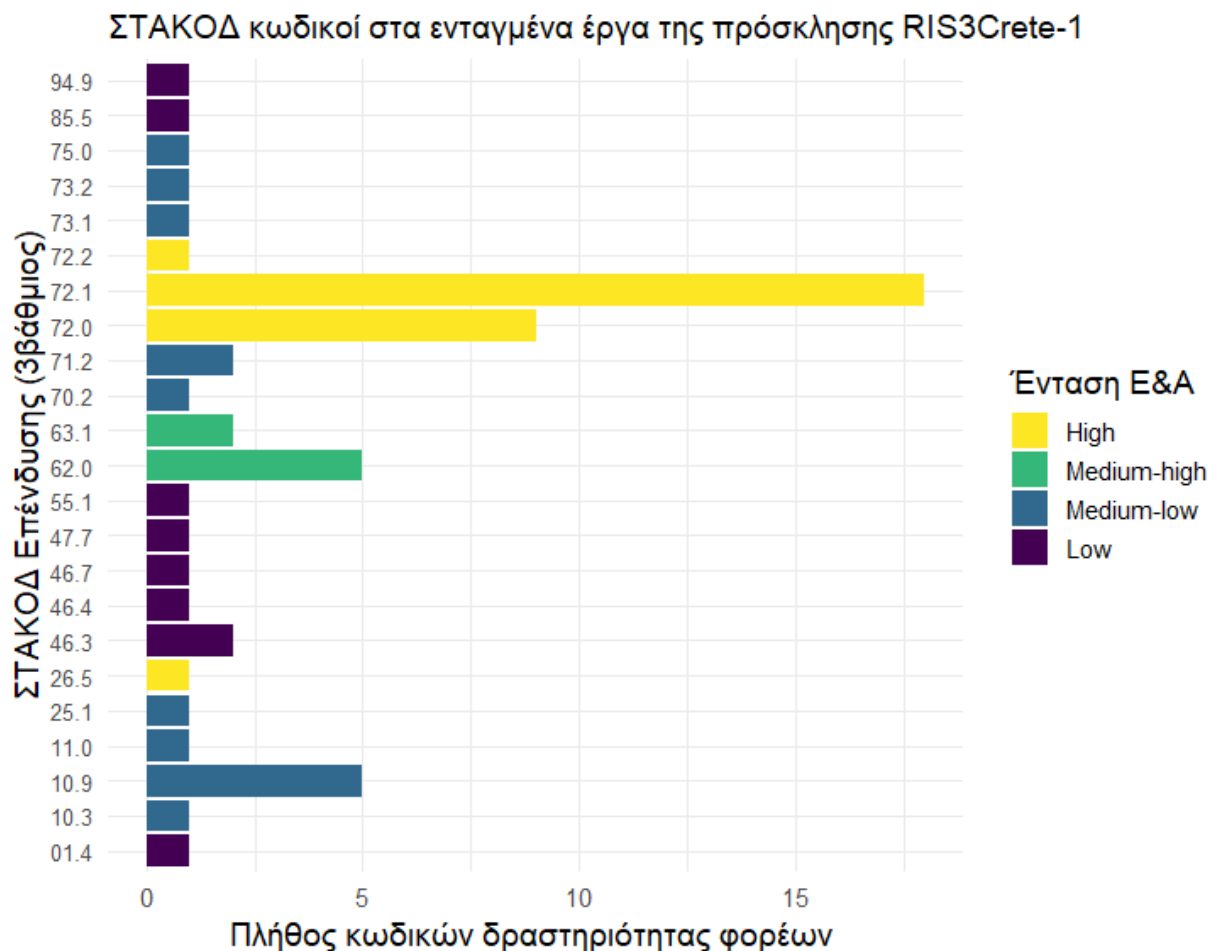
	3326/RIS3Crete-1	3330/RIS3Crete-2	ΣΥΝΟΛΟ
Ημερ. Δημοσίευσης	25.9.2018	27.9.2018	
Αρ. υποβολών	38	4	42
Αιτούμενη ΔΔ	15 838 815.97		15 838 815.97
Αρ. ενταγμένων έργων	18	1	19
Ημερ. Πρώτης Ένταξης	23.4.2020	23.4.2020	
ΔΔ ενταγμένων έργων	7 266 294	48 180	7 314 474
Πληρωμές	2 769 685	20 521	2 790 206
Προβλ. Ημερ. Ολοκλήρωσης	31.12.2023	22.10.2023	

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ και ΠΣΚΕ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023.

Με την πρόσκληση 3326/RIS3Crete-1, το ΠΕΠ στόχευσε «...στη σύνδεση της έρευνας και καινοτομίας με την επιχειρηματικότητα και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, με σκοπό τη μετάβαση στην ποιοτική καινοτομία επιχειρηματικότητα και την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας· στην άμεση και αποτελεσματική διοχέτευση των διαθέσιμων πόρων για την προώθηση ερευνητικών δραστηριοτήτων και την εφαρμογή καινοτομιών στις επιχειρήσεις και ιδιαίτερα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις· στην οικονομική ανάπτυξη βασισμένη στη γνώση και τη βιώσιμη εξειδίκευση· στην ενσωμάτωση της νέας γνώσης και της καινοτομίας στα υπάρχοντα αλλά και σε νέα προϊόντα, υπηρεσίες, παραγωγικά συστήματα και αλυσίδες αξίας· στη σύνδεση της ακαδημαϊκής έρευνας με τις ανάγκες της αγοράς και την οικονομία· και στην ενδυνάμωση του περιφερειακού οικοσυστήματος της καινοτομίας».

Αντίστοιχα, με την πρόσκληση 3330/RIS3Crete-2, το ΠΕΠ στόχευσε «...στην προώθηση καινοτόμων λύσεων εξοικονόμησης ενέργειας και εν γένει μείωσης των εκπομπών CO₂, [...] και στη σύνδεση της έρευνας και της καινοτομίας με την επιχειρηματικότητα και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με σκοπό τη μετάβαση στην ποιοτική καινοτομία επιχειρηματικότητα και την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας».

Από τα παραπάνω είναι σαφές ό,τι οι προσκλήσεις είναι πλήρως συμβατές με την ΠΣΕΕ.

Διάγραμμα 1 Ανάλυση τριτοβάθμιων κωδικών ΣΤΑΚΟΔ επένδυσης για το ΕΠ5 στην Κρήτη.

Η ανάλυση των ΚΑΔ επένδυσης για τα έργα της Πρόσκλησης 3326/RIS3Crete-1 στο Διάγραμμα 1 δείχνει καλή διασπορά σε όλους τους τομείς προτεραιότητας, με έμφαση, εκτός από την έρευνα (72.X), στον κλάδο των ζωοτροφών (10.9), και στις ΤΠΕ (62.0 και 63.1).

Τα ενταγμένα έργα αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2023.

ΕΠ6: Δραστηριότητες έρευνας στις επιχειρήσεις

Το εργαλείο πολιτικής υπ' αριθμ. 6 ενεργοποιήθηκε μέσω της Πρόσκλησης 3564/RIS3Crete-3 με τίτλο «Ενίσχυση υφιστάμενων ΜΜΕ επιχειρήσεων για την βελτίωση της παραγωγικής τους δραστηριότητας ή και για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών» και προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης ύψους €1,5εκατ. Ο μέγιστος συνολικός προϋπολογισμός κάθε έργου ορίστηκε σε €100χιλ. ανά συμμετέχουσα επιχείρηση. Η μέγιστη χρονική διάρκεια υλοποίησης των έργων ορίστηκε στους τριάντα έξι (36) μήνες.

Το κάθε έργο μπορούσε να υλοποιηθεί από επιχειρήσεις, οι οποίες δύνανται να υλοποιήσουν τέτοιες δράσεις, είτε μέσω σύμβασης με ερευνητικούς φορείς, ή με τα ερευνητικά τους τμήματα. Η πρόσκληση αφορούσε τους τομείς προτεραιότητας Αγροδιατροφή, Πολιτισμός-Τουρισμός, Περιβάλλον, Ενέργεια όπως εξειδικεύτηκαν περαιτέρω από τη ΔΕΑ.

Η υποδοχή και αξιολόγηση των προτάσεων, καθώς και η παρακολούθηση της υλοποίησης των ενταγμένων έργων έγινε από την ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης.

Ο Πίνακας 8 παρουσιάζει τα δεδομένα ενεργοποίησης του ΕΠ6 στην Κρήτη.

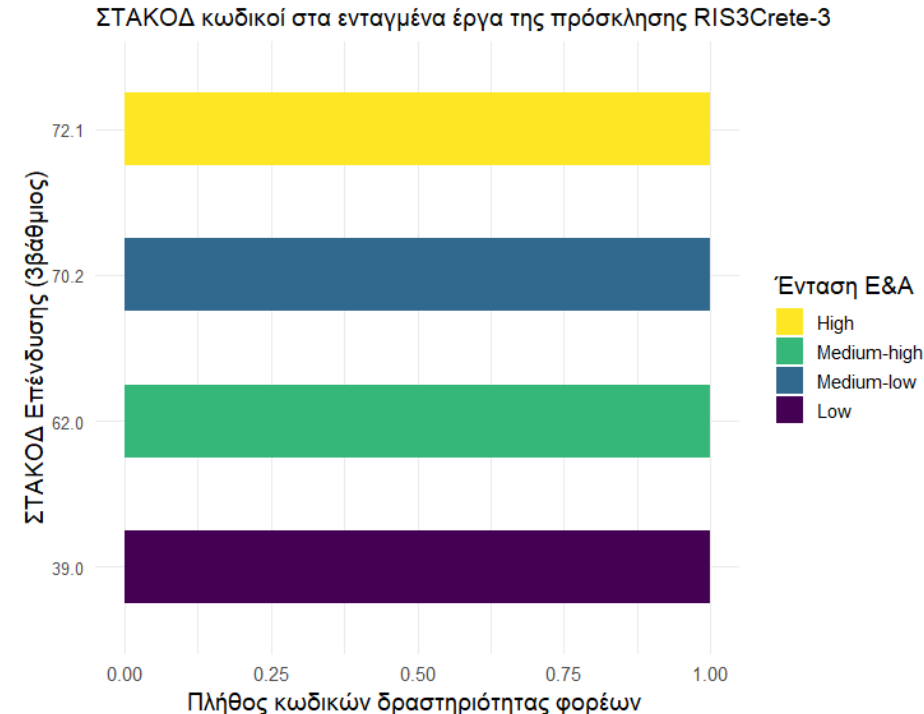
Πίνακας 8: Δεδομένα ενεργοποίησης ΕΠ6

	3564/RIS3Crete-3
Ημερ. Δημοσίευσης	10.10.2018
Αρ. υποβολών	5
Αιτούμενη ΔΔ	549 265
Αρ. ενταγμένων έργων	2
Ημερ. Ένταξης	23.4.2020
ΔΔ ενταγμένων έργων	310 710
Πληρωμές	121 369
Προβλ. Ημερ. Ολοκλήρωσης	30.09.2023

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ και ΠΣΚΕ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023.

Με τη συγκεκριμένη πρόσκληση, το ΠΕΠ στόχευε στη «...σύνδεση της έρευνας και καινοτομίας με την επιχειρηματικότητα και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, με σκοπό τη μετάβαση στην ποιοτική καινοτόμα επιχειρηματικότητα και την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Επιπλέον επιδιώκει την άμεση και αποτελεσματική διοχέτευση των διαθέσιμων πόρων για την προώθηση ερευνητικών δραστηριοτήτων και την εφαρμογή καινοτομιών στις επιχειρήσεις και ιδιαίτερα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις».

Η ανάλυση των ΚΑΔ επένδυσης (βλ. Διάγραμμα 2) υποδηλώνει τα 2 ενταγμένα έργα παρουσιάζουν μία ισορροπημένη κατανομή σε τέσσερις διαφορετικές κατηγορίες έντασης δαπανών Έρευνας και Ανάπτυξης σύμφωνα με τη σχετική κατάταξη των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας του ΟΟΣΑ (Galindo-Rueda & Verger, 2016).

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από ΠΣΚΕ και ΟΟΣΑ.

Διάγραμμα 2 Ανάλυση τριτοβάθμιων κωδικών ΣΤΑΚΟΔ επένδυσης για το ΕΠ6 στην Κρήτη.

Τα ενταγμένα έργα αναμένεται να ολοκληρωθούν εντός του β' εξαμήνου του 2023.

ΕΠ12: Ψηφιακή αναβάθμιση επιχειρήσεων

Το εργαλείο πολιτικής υπ' αριθμ. 12 ενεργοποιήθηκε μέσω της Πρόσκλησης 4227/2.b.1.crete με τίτλο «Ψηφιακή Αναβάθμιση ΜΜΕ της Περιφέρειας Κρήτης» με αρχικό προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης €4εκατ. που στη συνέχεια αυξήθηκε σε €8,72εκατ. απευθυνόταν σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις που είχαν κλείσει δύο τουλάχιστον διαχειριστικές χρήσεις, διαθέτουν συγκεκριμένους ΚΑΔ που είχαν συσχετιστεί με την RIS3Crete και δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια Κρήτης.

Στο πλαίσιο της Πρόσκλησης θα ενισχυόταν έργα συμπράξεων επιχειρήσεων με ερευνητικούς οργανισμούς χρονικής διάρκειας έως 4 μηνών με μέγιστο συνολικό προϋπολογισμό €5χιλ. έως 15χιλ.

Η υποδοχή και αξιολόγηση των προτάσεων, καθώς και η παρακολούθηση της υλοποίησης των ενταγμένων έργων έγινε από τον ΕΦΕΠΑΕ στο πλαίσιο εκχώρησης δράσεων κρατικών ενισχύσεων του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020.

Μέσω της συγκεκριμένης πρόσκλησης, το ΠΕΠ στόχευε στην «...ενίσχυση των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων μέσω της αγοράς καινοτόμων εφαρμογών Τ.Π.Ε. με σκοπό την ενδυνάμωση του σκέλους της εφαρμογής Τ.Π.Ε., ως βασικής υποστηρικτικής τεχνολογίας, για την επίτευξη βελτιώσεων σε όρους παραγωγικότητας και προωθητικών ενεργειών από επιχειρήσεις. Ως επιμέρους στόχοι της συγκεκριμένης πρόσκλησης ορίστηκαν οι ακόλουθοι: (α) Ανάπτυξη επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα και του τουρισμού - πολιτισμού για την εισαγωγή διεργασιών, οργανωτικών ή προωθητικών καινοτομιών, υποστηριζόμενων από τις Τ.Π.Ε. (β) Ενίσχυση επενδύσεων για ολοκληρωμένες εφαρμογές πληροφόρησης και επικοινωνίας. (γ) Ανάπτυξη επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα και του εμπορίου για την εφαρμογή λύσεων ηλεκτρονικού εμπορίου ή διαχείρισης εφοδιαστικής αλυσίδας, και (δ) Προώθηση εφαρμογών Τ.Π.Ε. στην κοινωνική οικονομία και στο περιβάλλον».

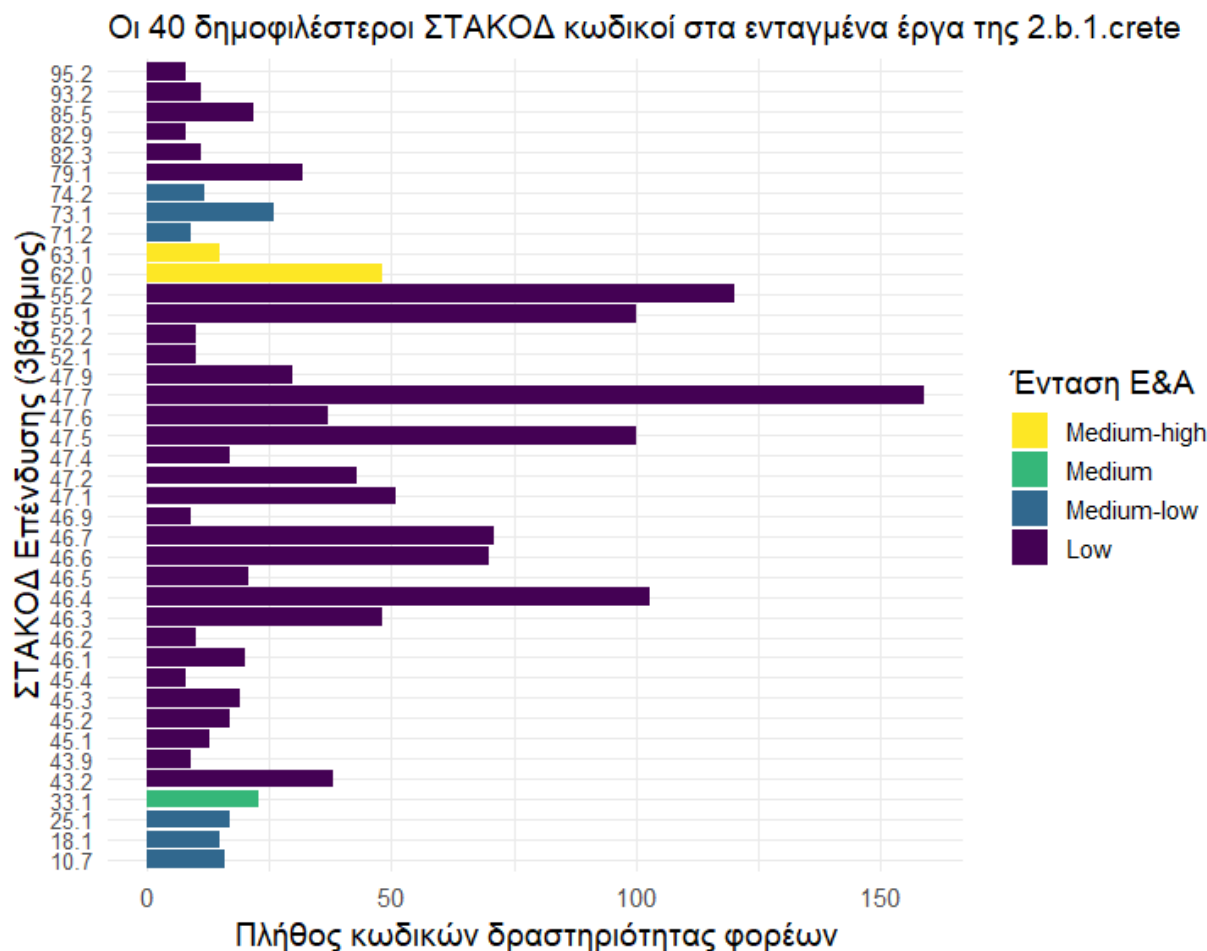
Ο Πίνακας 9 παρουσιάζει τα βασικά δεδομένα ενεργοποίησης.

Πίνακας 9: Δεδομένα ενεργοποίησης ΕΠ12

	4227/2.b.1.crete
Ημερ. Δημοσίευσης	7.2.2020
Αρ. υποβολών	1 952
Αιτούμενη ΔΔ	21 992 192
Αρ. ενταγμένων έργων	865
Ημερ. Ένταξης	12.1.2021
ΔΔ ενταγμένων έργων	9 668 501
Πληρωμές	7 967 481
Προβλ. Ημερ. Ολοκλήρωσης	21.3.2022

Πηγή: Επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ και ΠΣΚΕ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023.

Η ανάλυση των ΚΑΔ επένδυσης για το σύνολο των ενταγμένων έργων στο πλαίσιο της εξεταζόμενης πρόσκλησης (βλ.Διάγραμμα 3) υποδηλώνει ότι η πλειοψηφία των έργων αφορούσε τους κλάδους του εμπορίου και του τουρισμού.

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από ΠΣΚΕ και ΟΟΣΑ.

Διάγραμμα 3 Ανάλυση τριτοβάθμιων κωδικών ΣΤΑΚΟΔ επένδυσης για το ΕΠ12 στην Κρήτη.

ΕΠ13: Ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινων πόρων για την έξυπνη εξειδίκευση

Το Εργαλείο Πολιτικής 13 ενεργοποιήθηκε στην Κρήτη μέσω της Πρόσκλησης 4817/EKT-35 με τίτλο «Δράση 8.v.2 : Κατάρτιση και πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων σε τομείς της RIS3Crete» με προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης €3εκατ. Η πρόσκληση απευθύνθηκε σε Συνδέσμους και Ενώσεις Επιχειρήσεων της Κρήτης, δευτεροβάθμιες Ομοσπονδίες με περιφερειακή εμβέλεια και οργανώσεις αυτών, Κλαδικούς Φορείς της Περιφέρειας Κρήτης και οργανώσεις αυτών, επιστημονικούς και επαγγελματικούς φορείς της Περιφέρειας Κρήτης, Επιμελητήρια και ΝΠΔΔ-ΝΠΙΔ εκπροσώπησης Επιμελητηρίων ή Συνδέσμων Επιχειρήσεων με περιφερειακή εμβέλεια.

Σκοπός της δράσης ήταν η κατάρτιση και πιστοποίηση εργαζομένων για την απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που θα ενισχύσουν ουσιαστικά τη δυνατότητα για την απασχόλησή τους, την προοπτική βελτίωσης των όρων της απασχόλησής τους και την επαγγελματική τους κινητικότητα για την εξασφάλιση προσφορότερων εργασιακών όρων και την προσαρμογή τους στις αλλαγές του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Οι δικαιούχοι μπορούσαν να υποβάλλουν σχέδια δράσης τα οποία θα αφορούν σε έναν ή και περισσότερους τομείς της οικονομίας που σχετίζονται με τους τομείς προτεραιότητας της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης (RIS3Crete). Τα σχέδια που θα έπρεπε να στηρίζονται σε μελέτη για την αναγκαιότητα υλοποίησης των προτεινόμενων θεματικών αντικειμένων κατάρτισης, βάσει

προσφάτων στοιχείων αγοράς εργασίας (πρωτογενείς ή δευτερογενείς έρευνες) λαμβάνοντας υπόψη και αξιοποιώντας, όπου αυτό είναι δυνατό, τα συμπεράσματα του Εθνικού και Περιφερειακού Μηχανισμού διάγνωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας.

Ο Πίνακας 10 παρουσιάζει τα δεδομένα ενεργοποίησης του ΕΠ13.

Πίνακας 10 Δεδομένα ενεργοποίησης ΕΠ13

4817/EKT-35	
Ημερ. Δημοσίευσης	30.3.2021
Αρ. υποβολών	7
Αιτούμενη ΔΔ	3 460 000
Αρ. ενταγμένων έργων	7
Ημερ. Πρώτης Ένταξης	14.1.2022
ΔΔ ενταγμένων έργων	2 852 964
Πληρωμές	35 016
Προβλ. Ημερ. Ολοκλήρωσης	31.12.2023

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ και ΕΥΔ ΕΠ Κρήτης με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023.

Από τα παραπάνω είναι σαφές ό,τι η Πρόσκληση είναι πλήρως συμβατή με την ΠΣΕΕ.

Τα ενταγμένα έργα αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί στο τέλος του 2023.

ΕΠ16: Υποστήριξη τοπικών οικοσυστημάτων καινοτομίας

Το Εργαλείο Πολιτικής 16 ενεργοποιήθηκε στην Κρήτη μέσω δύο Προσκλήσεων:

- 1) Η Πρόσκληση 1192/EKT-04 με τίτλο «Δράση 8.v.1: Περιφερειακός Μηχανισμός Παρακολούθησης Αγοράς Εργασίας» με προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης €0,228εκατ. Η πρόσκληση απευθύνθηκε στο Πανεπιστήμιο Κρήτης.
Μέσω της συγκεκριμένης πρόσκλησης το ΠΕΠ επεδίωκε «...να εντοπιστούν οι πραγματικές ανάγκες της τοπικής αγοράς εργασίας σε επαγγελματικές δεξιότητες, ειδικότητες και θέσεις εργασίας από την μεριά των επιχειρήσεων και να εντοπιστούν οι ανάγκες και να δομηθεί το προφίλ δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού».
Το μοναδικό ενταγμένο έργο έχει ολοκληρωθεί.
- 2) Η Πρόσκληση 4305/ΕΤΠΑ_49 με τίτλο «Δράση 3.a.2 : Παρατηρητήριο Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας Περιφέρειας Κρήτης» με προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης €0,5εκατ. απευθύνθηκε στην Περιφέρεια Κρήτης. Μέσω της συγκεκριμένης πρόσκλησης το ΠΕΠ επεδίωκε «την προώθηση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας στην Κρήτη και την ίδρυση διαδραστικού κόμβου δικτύωσης, ενημέρωσης και κινητοποίησης του επιχειρηματικού και ερευνητικού κόσμου, με σκοπό την ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτομιών και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης στην Περιφέρεια Κρήτης».
Μέσω της δράσης χρηματοδοτείται η λειτουργία του παρατηρητηρίου για 3 χρόνια (36 μήνες). Η δράση συμβάλει στην επίτευξη του ειδικού στόχου « Η αύξηση των νεοφυών επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Εξυπνης Εξειδίκευσης».
Το μοναδικό ενταγμένο έργο της παρούσας θα μεταφερθεί στο Πρόγραμμα Κρήτη 2021-27 και συνεπώς δεν θα αναλυθεί περαιτέρω στο πλαίσιο της αξιολόγησης.

Ο Πίνακας 11 παρουσιάζει τα δεδομένα ενεργοποίησης του ΕΠ16.

Πίνακας 11 Δεδομένα ενεργοποίησης ΕΠ16.

	1192/EKT-04	4305/ΕΤΠΑ 49	ΣΥΝΟΛΟ
Ημερ. Δημοσίευσης	2.12.2015	21.5.2020	
Αρ. υποβολών	1	1	2

Αιτούμενη ΔΔ	224 104	458 800	682 904
Αρ. ενταγμένων έργων	1	1	2
Ημερ. Πρώτης Ένταξης	11.5.2016	2.12.2021	
ΔΔ ενταγμένων έργων	224 104	458 800	682 904
Πληρωμές	200 880	226 842	427 722
Προβλ. Ημερ. Ολοκλήρωσης	31.12.2022	30.6.2025	

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ και ΕΥΔ ΕΠ Κρήτης με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023.

Συγκεντρωτικά

Το ΠΕΠ Κρήτης συνδιαμορφώθηκε με την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης (ΠΣΕΕ) και υιοθέτησε μία σειρά από ενδεικτικές δράσεις σε κάθε ειδικό του στόχο για να την υποστηρίξει, παρόλο που η ΔΕΑ εφαρμόστηκε μεταγενέστερα. Η ανάλυση των προσκλήσεων για κάθε ένα από τα ενεργοποιημένα εργαλεία πολιτικής παραπάνω υποδηλώνει ότι οι προσκλήσεις προς υποστήριξη της ΠΣΕΕ έχουν λάβει υπόψη σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό τα ευρήματα της ΔΕΑ. Σε σχέση με τα εργαλεία πολιτικής που εξετάζονται στην παρούσα αξιολόγηση και είχαν αναγνωριστεί ως ενδεικτικές δράσεις στην πρώτη έκδοση του ΠΕΠ Κρήτης ανά ειδικό στόχο ισχύουν τα εξής:

- Ειδικός στόχος 1 - Αύξηση της συμμετοχής των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε δραστηριότητες ΕΤΑΚ στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Έξυπνης Εξειδίκευσης» (1b).
  - Ενεργοποιήθηκαν τρία από τα πέντε αρχικά προβλεφθέντα εργαλεία πολιτικής (ΕΠ4, ΕΠ5 και ΕΠ6) με 30 ενταγμένα έργα και συμβασιοποιημένη δημόσια δαπάνη ύψους €9,673εκατ.
  - Δεν ενεργοποιήθηκαν τα ΕΠ2 και ΕΠ7.
- Ειδικός στόχος 2 - Αύξηση εφαρμογών ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις, στην οργάνωση, παραγωγή και διάθεση προϊόντων και υπηρεσιών στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Έξυπνης Εξειδίκευσης» (2b).
  - Ενεργοποιήθηκε το ΕΠ12 με 865 ενταγμένα έργα χαμηλού προϋπολογισμού έκαστο, και συνολικό ύψος συμβασιοποιημένης δημόσιας δαπάνης €7,967εκατ.
- Ειδικός στόχος 3 - Διεύρυνση της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών από το Δημόσιο, προς τους πολίτες (επενδυτική προτεραιότητα 2c).
  - Στο πλαίσιο της επενδυτικής προτεραιότητας 2c χρηματοδοτήθηκαν φορείς και οργανισμοί της Κρήτης προκειμένου να αναπτύξουν ολοκληρωμένες ψηφιακές υπηρεσίες/προϊόντα στους τομείς του πολιτισμού και τουρισμού, οι οποίοι συγκαταλέγονται στους τομείς προτεραιότητας της RIS3Crete. Έχουν ενταχθεί συνολικά 26 έργα με προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης €5,38εκατ. εκ των οποίων τα οκτώ, προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης €1,72εκατ. θα μεταφερθούν στο Πρόγραμμα Κρήτη 2021-2027. Η συγκεκριμένη επενδυτική προτεραιότητα είναι εκτός αντικείμενου της αξιολόγησης.
- Ειδικός στόχος 4 - Η αύξηση των νεοφυών επιχειρήσεων στους τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής «Έξυπνης Εξειδίκευσης» (επενδυτική προτεραιότητα 3a).
  - Αν και αρχικά είχε προβλεφθεί η ενεργοποίηση του ΕΠ14, τελικά ενεργοποιήθηκε το ΕΠ16 (Παρατηρητήριο Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας). Το συγκεκριμένο έργο μεταφέρεται στο Πρόγραμμα Κρήτη 2021-27.
- Ειδικός στόχος 5 - Η αύξηση των επενδύσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας (επενδυτική προτεραιότητα 3c).
  - Αν και αρχικά είχε προβλεφθεί η ενεργοποίηση του ΕΠ11 (διεθνοποίηση επιχειρήσεων), τελικά αυτό δεν επετεύχθη. Δεν υπήρξαν δράσεις υποστήριξης της RIS3 στο πλαίσιο της παρούσας επενδυτικής προτεραιότητας.
- Ειδικός στόχος 7 - Καινοτόμες εφαρμογές για την μείωση της καταναλούμενης ενέργειας και των εκπομπών CO2 (επενδυτική προτεραιότητα 4f).
  - Ενεργοποιήθηκε το ΕΠ5 με ένταξη ενός έργου προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης €48,2χιλ.

- 7) Ειδικός στόχος 20 - Η βελτίωση της απασχόλησης στους τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (επενδυτική προτεραιότητα 8iii).
- α) Δεν είχε προβλεφθεί κάποιο Εργαλείο Πολιτικής, ούτε υπήρξε δραστηριότητα.
- 8) Ειδικός στόχος 21 - Η βελτίωση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού για την στήριξη των προτεραιοτήτων της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (επενδυτική προτεραιότητα 8v).
- α) Ενεργοποιήθηκε το ΕΠ13 που είχε προβλεφθεί με την ένταξη 7 έργων προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης €3,46εκατ.
- β) Ενεργοποιήθηκε το ΕΠ16 που δεν είχε αρχικά προβλεφθεί με την ένταξη 1 έργου προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης €224,1χιλ.

Ο Πίνακας 12 και το Διάγραμμα 4 παρουσιάζουν τα συγκεντρωτικά δεδομένα ανά Περιφερειακή Ενότητα με όρους συνολικής δημόσιας δαπάνης ανά Εργαλείο Πολιτικής.

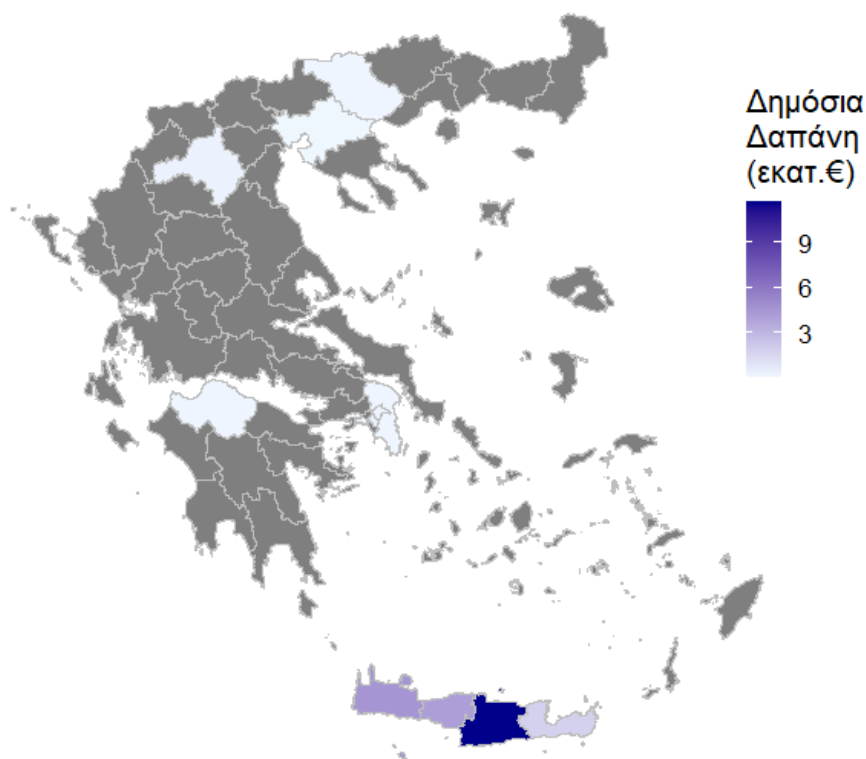
Πίνακας 12: Σύνοψη ενεργοποίησης εργαλείων πολιτικής στην Κρήτη.

Περιφερειακή Ενότητα	ΕΠ04	ΕΠ05	ΕΠ06	ΕΠ12	ΕΠ13	ΕΠ16	ΣΥΝΟΛΟ
Ηρακλείου	1 846 963	3 703 782	208 790	4 595 173	1 117 744	170 726	11 643 177
Λασιθίου	0	220 000		756 336	618 752	170 726	1 765 813
Ρεθύμνου	0	805 363		2 257 068	862 686	170 726	4 095 842
Χανίων	249 939	1 233 550		2 021 726	862 686	170 726	4 538 627
Εκτός Κρήτης	0	1 347 806	101 440	38 199	0	0	1 487 445
Σύνολο	2 096 902	7 310 501	310 230	9 668 501	3 461 868	682 903	23 530 905
Σύνολο Π.Ε. Κρήτης	2 096 902	5 962 695	208 790	9 630 302	3 461 868	682 903	22 043 460

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ και ΠΣΚΕ με ημερομηνία αναφοράς την 13.7.2023.

Όπως προκύπτει απ' τον Πίνακα 12, η συνολική δημόσια δαπάνη που δεσμεύτηκε από το ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 για τα έξι εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν ανήλθε σε €23,53εκατ., εκ των οποίων το €1,49εκατ. αφορούσε φορείς με έδρα εκτός Κρήτης που ήταν εταίροι ή υπεργολάβοι κυρίως σε έργα έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας.

Σε απόλυτες τιμές, η Π.Ε. Ηρακλείου συγκεντρώνει το 52,8% του συνόλου της δημόσιας δαπάνης των ενταγμένων έργων, ακολουθούμενη από τις Π.Ε. Χανίων (20,59%) και Ρεθύμνου (18,6%). Προφανώς, με δεδομένη την κατανομή της δημόσιας δαπάνης ανά Εργαλείο Πολιτικής, οι σχετικές θέσεις των ΠΕ Ηρακλείου και Χανίων σχετίζονται με την εκεί παρουσία ισχυρών ΑΕΙ και Ερευνητικών Κέντρων.

Πηγή δεδομένων: ΟΠΣ/ΕΣΠΑ & ΠΣΚΕ

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από δεδομένα ΟΠΣ ΕΣΠΑ και = ΠΣΚΕ

Διάγραμμα 4 Η χωρική διάσταση της δημόσιας δαπάνης του συνόλου των ενεργών εργαλείων πολιτικής στην Κρήτη.

Εάν όμως ληφθούν υπόψη αφενός η σχετική κατανομή της παραγόμενης περιφερειακής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας και αφετέρου ο πληθυσμός των Π.Ε., τότε έχουμε μια ένδειξη της σχετικής συμβατότητας της έντασης χρηματοδότησης των δράσεων έξυπνης εξειδίκευσης στις 4 ΠΕ ανάλογα με το παραγωγικό και το πληθυσμιακό τους προφίλ.

- Ο πρώτος δείκτης υπολογίζεται από το πηλίκο $\left(\frac{[\Delta\Delta \text{ πράξεων συναφών με τη RIS3 ανά ΠΕ}]}{[\Delta\Delta \text{ πράξεων συναφών με τη RIS3 στο σύνολο της Περιφέρειας}]} \right) / \left(\frac{[\text{μέση ΑΠΑ ετών 2014-2020 ανά ΠΕ}]}{[\text{Μέση ΑΠΑ ετών 2014-2020 της Περιφέρειας}]} \right)$.
- Ο δεύτερος δείκτης υπολογίζεται από το πηλίκο $\left(\frac{[\Delta\Delta \text{ πράξεων συναφών με τη RIS3 ανά ΠΕ}]}{[\Delta\Delta \text{ πράξεων συναφών με τη RIS3 στο σύνολο της Περιφέρειας}]} \right) / \left(\frac{[\text{πληθυσμός ΠΕ}]}{[\text{πληθυσμός Περιφέρειας}]} \right)$ με βάση την τελευταία απογραφή του 2021.

Ο υπολογισμός των δύο δεικτών δείχνει ότι η Κρήτη, σε ό,τι αφορά στη χρηματοδότηση δράσεων προς υποστήριξη της ΠΣΕΕ, φαίνεται να ευνόησε περισσότερο την Π.Ε. Ρεθύμνου περισσότερο από τις άλλες ΠΕ, τόσο με πληθυσμιακά κριτήρια, όσο και με κριτήρια οικονομικού μεγέθους. Ο δείκτης Gini, ένα μέτρο της στατιστικής απόκλισης από την ομοιόμορφη κατανομή, υπολογίστηκε σε 0.341 για την κατανομή της δημόσιας δαπάνης ανά Π.Ε., ενώ λαμβάνοντας τις σχετικές εντάσεις που παρουσιάζει ο Πίνακας 13, βελτιώνεται σε 0,18 βάσει της ΑΠΑ και σε 0,15 βάσει του πληθυσμού, τιμές που είναι πάρα πολύ καλές δεδομένου ότι το 0,00 είναι η τιμή του δείκτη που αντιστοιχεί στην ακριβοδίκαια κατανομή.

Πίνακας 13: Σχετική συμβατότητα έντασης δράσεων έξυπνης εξειδίκευσης με το προφίλ κάθε Π.Ε.

Π.Ε	Σχετική Ένταση
-----	----------------

	<i>ΑΠΑ</i>	<i>Πληθυσμός</i>
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1.104	1.081
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	0.604	0.643
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	1.417	1.367
ΧΑΝΙΩΝ	0.798	0.820

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία από δεδομένα ΕΛΣΤΑΤ

.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Στις ενότητες που ακολουθούν επιχειρείται η σύνοψη των συμπερασμάτων από την επεξεργασία των πρωτογενών και δευτερογενών δεδομένων με στόχο την απάντηση στα αξιολογικά ερωτήματα όπως τέθηκαν στην μεθοδολογία αξιολόγησης. Τα συμπεράσματα θα αποτελέσουν κύρια δεδομένα εισόδου για τη συνολική αποτίμηση του μείγματος πολιτικής που σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε στο πλαίσιο των 13 ΠΕΠ για την υποστήριξη των επιμέρους περιφερειακών στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης.

Αποτελεσματικότητα

Αξιολογικό Ερώτημα **A1. Σε ποιο βαθμό πέτυχαν οι δράσεις των ΠΣΕΕ τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε επίπεδο δεικτών;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Στο ΠΕΠ, έχουν τεθεί δείκτες και στόχοι αποτελεσμάτων για 7 από τους 8 ειδικούς στόχους που σχετίζονται με τη RIS3 και αποτελούν αντικείμενο της παρούσας. Απ' αυτούς, 2 υπερκαλύπτονται, 1 είναι κοντά και ενδεχομένως να ξεπεράσει την τιμή στόχου το 2023, 2 υπολείπονται σημαντικά της τιμής-στόχου και τέλος, για 2 δεν είναι εφικτή η μέτρηση (και δεν έγινε προσπάθεια να αλλάξει ο δείκτης). Η άμεση συνεισφορά των δράσεων ΠΣΕΕ του ΠΕΠ στους δείκτες αποτελεσμάτων για τους οποίους υπάρχουν πρόσφατες μετρήσεις είναι χαμηλή αλλά όχι αμελητέα.

Τεκμηρίωση

Ο παρακάτω πίνακας εμφανίζει τις πλέον πρόσφατες τιμές επίτευξης για τις τιμές στόχου 2023 στους δείκτες αποτελεσμάτων του ΠΕΠ που συσχετίζονται με τους ειδικούς στόχους / επενδυτικές προτεραιότητες που εξετάζει η παρούσα.

Δείκτες αποτελεσμάτων	Στόχος 2023 (α)	Τελευταία Μέτρηση (β)	Επίτευξη (β)/(α)	Πηγή δεδομένων
Ιδιωτική δαπάνη των επιχειρήσεων σε ΕΤΑΚ σε σχέση με το περιφερειακό ΑΕΠ (1β)	0.13	0.26	2.000	Τιμή ΕΚΤ για το 2021
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ΤΠΕ (2β)	280.00	139	0.496	AIR2022 για το 2020
Ηλεκτρονική διακυβέρνηση επί του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών (2γ)	60.00	66.4	1.107	AIR2022 για το 2020
Ποσοστό νέων επιχειρηματιών στο σύνολο του πληθυσμού της Περιφέρειας (3α)	6.40	-	-	Βάσει δεικτών IOBE, δεν υπάρχει πλέον μέτρηση
Ποσοστό κύκλου εργασιών επιχειρήσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας στο σύνολο του ΑΕΠ της περιφέρειας (3γ)	43.40	43.23	0.996	AIR2022 με δεδομένα ELSTAT & EUROSTAT για το 2020
Αριθμός διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (αιτήσεις ανά εκατ. κατοίκων) (4f)	7.80	-	0.000	AIR2022: Δεν υπάρχουν στοιχεία μετά το 2012.
Χωρίς στόχο (8iii)	-	-	-	AIR2022
Συμμετέχοντες με βελτιωμένη κατάσταση στην αγορά εργασίας εντός έξι μηνών από τη λήξη της συμμετοχής τους (8v)	350	0	0.000	AIR2022

Από τους 8 δείκτες, οι 2 (επενδυτικές προτεραιότητες 1β και 2γ) εμφανίζουν υπερκάλυψη των στόχων, ένας (3γ) είναι πολύ κοντά στο στόχο, για έναν (8ν) δεν έχει καταγραφεί δραστηριότητα, και τέλος για άλλους 2 (3α και 4f) δεν υπάρχουν μετρήσεις.

Για το δείκτη αποτελεσμάτων που έχει συσχετιστεί με τον Ειδικό Στόχο 1 (επενδυτική προτεραιότητα 1β) η συνεισφορά του ΠΕΠ είναι, βάσει στοιχείων του ΠΣΚΕ για τα ΕΠ5&6, συνολική επένδυση *επιχειρήσεων με έδρα την Κρήτη* ύψους €4,9εκατ. (εκ των οποίων τα €3,8εκατ είναι δημόσια δαπάνη) για έρευνα & τεχνολογική ανάπτυξη από το 2^ο τρίμηνο του 2020 έως το 3^ο τρίμηνο του 2023, με πΑΕΠ της τάξης των €9δισ. ετησίως. Συνεπώς, η συνεισφορά του ΠΕΠ στην τιμή του δείκτη αποτελεσμάτων κυμαίνεται στο εύρος από $0,0185/0,26 = 7,11\%$ αν υποθέσουμε ομοιόμορφη κατανομή σε τρία έτη έως $0,055/0,26 = 21,35\%$ αν υποθέσουμε ότι όλη η δαπάνη έγινε σε ένα έτος, με πιο πιθανή την τιμή κοντά στο κάτω άκρο.

Για το δείκτη αποτελεσμάτων που έχει συσχετιστεί με τον Ειδικό Στόχο 2 (επενδυτική προτεραιότητα 2β) η συνεισφορά του ΠΕΠ είναι, βάσει στοιχείων του ΠΣΚΕ για το ΕΠ12, συνολική επένδυση επιχειρήσεων με έδρα την Κρήτη ύψους €7,8εκατ. (αμιγώς δημόσια δαπάνη) για επενδύσεις σε ΤΠΕ κατά τα έτη 2021 και 2022. Δεν είναι εφικτό να υπολογιστεί η συνδρομή στην περιφερειακή ΑΠΑ στους κλάδους που σχετίζονται με τις ΤΠΕ.

Για τους δείκτες αποτελεσμάτων που έχουν συσχετιστεί με τους ειδικούς στόχους / επενδυτικές προτεραιότητες 4/(3α), 5/(3γ), 7/(4f), η δημόσια δαπάνη που έχει δεσμευτεί για τις δράσεις RIS3 είναι χαμηλή για να δημιουργήσει αλλαγές στις τιμές των δεικτών.

Τέλος, για το δείκτη αποτελεσμάτων που έχει συσχετιστεί με τον Ειδικό Στόχο 21 (επενδυτική προτεραιότητα 8ν), παρά το ότι καταγράφονται στους δείκτες εκροών τιμές που θα μπορούσαν οδηγήσουν σε υπερκάλυψη του δείκτη αποτελεσμάτων, τα ενταγμένα έργα ήταν ακόμα σε εξέλιξη το β' εξάμηνο του 2023 και συνεπώς δεν υπάρχουν πολλές πιθανότητες να επιτευχθεί ο στόχος.

Αξιολογικό Ερώτημα **A2. Σε ποιο βαθμό ήταν αποτελεσματική η Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Η ΔΕΑ εφαρμόστηκε με μεγάλη επιτυχία στην Κρήτη την περίοδο 2017-2019 και κάλυψε το σύνολο των τομέων προτεραιότητας. Τα ευρήματά της αξιοποιήθηκαν για την αναθεώρηση του ΠΕΠ και επηρέασαν το σχεδιασμό των σχετικών προσκλήσεων. Για τις ανταγωνιστικές προσκλήσεις κρατικών ενισχύσεων, ο αριθμός των υποβολών ήταν παραπάνω από διπλάσιος σε σχέση με τα ενταγμένα έργα, πράγμα που σημαίνει ότι οι Προσκλήσεις κίνησαν το ενδιαφέρον των ομάδων στόχου, κινητοποιώντας το 6,42% των εν δυνάμει ωφελούμενων.

Τεκμηρίωση

Η ΔΕΑ ενεργοποιήθηκε στην Κρήτη την περίοδο από τον Ιούλιο 2017 έως το Δεκέμβριο 2019, δηλαδή αρκετά μετά την έγκριση της ΠΣΕΕ τον Απρίλιο 2015. Το 2017 εφαρμόστηκε για τους Τομείς Περιβάλλον/Ενέργεια, Πολιτισμό/Τουρισμό (Τουρισμός Υπαίθρου) και Αγροδιατροφή. Οι σχετικές Αποφάσεις έγκρισης των αποτελεσμάτων από το ΠΣΕΚ-Κ εκδόθηκαν τον Ιούλιο του 2017 για τους δυο πρώτους προαναφερόμενους Τομείς και το Νοέμβριο του 2017 για τον τρίτο. Στη συνέχεια, ΔΕΑ για τον Τομέα της Γνώσης, ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2018 και

ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 2019. Η σχετική απόφαση έγκρισης των αποτελεσμάτων από το ΠΣΕΚ-Κ εκδόθηκε στις 6 Δεκεμβρίου του 2019 (Περιφέρεια Κρήτης, 2020, σ. 14). Συνεπώς, το Σχέδιο Δράσης της RIS3 δεν είχε εισροές από τη ΔΕΑ, άρα, **A2.1.1 = 0%** και **A2.1.2 = 1/5**.

Παρόλ' αυτά, το σύνολο των εργαλείων πολιτικής που είχαν αναγνωριστεί στο Σχέδιο Δράσης ως συνεισφορά του ΠΕΠ στη RIS3 υιοθετήθηκαν από το ΠΕΠ. Συνεπώς, **A2.2.1 = 100%** και **A2.2.2 = 5/5**, ενώ στη συνέχεια, υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις για το ότι η ΔΕΑ επηρέασε το σχεδιασμό του ΠΕΠ. Στην ενδιάμεση αξιολόγηση του ΠΕΠ Κρήτης (ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ, 2018) γίνεται σαφής μνεία για τον τρόπο με τον οποίο η ΔΕΑ επηρέασε την αναθεώρηση του ΠΕΠ στις επενδυτικές προτεραιότητες 1β, 2β, 2γ, και 3α, και τεκμηριώνεται, βάσει των ευρημάτων της ΔΕΑ, π.χ., η έλλειψη αναγκαιότητας για την υποστήριξη συνεργατικών σχηματισμών που είχαν προβλεφθεί στην πρώτη έκδοση του ΠΕΠ (σελ. 28-31).

Ο λόγος αριθμός υποβολών / αριθμός εντάξεων ανά πρόσκληση για τις ανταγωνιστικές προσκλήσεις Κρατικών Ενισχύσεων (3326/RIS3Crete-1, 3564/RIS3Crete-3, 4227/2.b.1.crete και 3330/RIS3Crete-2) που αποτελούν αντικείμενο της αξιολόγησης κυμαίνεται από το 2,11 έως το 4,0 και η συνολική τιμή του δείκτη **A2.3.1 = 2,19**. Παρόλ' αυτά, σε 2 προσκλήσεις (3564/RIS3Crete-3 με προϋπολογισμό ΔΔ €1,5εκατ. και 3330/RIS3Crete-2 με Π)Υ ΔΔ €4εκατ.) ο αριθμός υποβολών ήταν πολύ χαμηλός και εντάχθηκαν 2 και 1 έργα, αντίστοιχα. Αυτό αποτελεί ένδειξη ότι υπερεκτιμήθηκε από τη ΔΕΑ ο αριθμός των επιχειρήσεων που θα μπορούσαν να ενταχθούν, ή ότι τα κριτήρια επιλογής που τέθηκαν ήταν αυστηρά. Για να εκτιμήσουμε τον αριθμό των υποβολών προς το σύνολο των εν δυνάμει δικαιούχων αξιοποιήσαμε τα δεδομένα ΚΑΔ επένδυσης για τις τέσσερις προαναφερθείσες προσκλήσεις και τα δεδομένα του στατιστικού μητρώου επιχειρήσεων της ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2019 (έτος έκδοσης των σχετικών προσκλήσεων). Βρέθηκε δραστηριότητα σε 115 τριτοβάθμιους κωδικούς και υπολογίσαμε ότι **A2.3.2=6,42%**. Η επίδοση αυτή είναι πολύ καλή, αλλά οφείλεται κυρίως στην ευρείας στόχευσης πρόσκληση 4227/2.b.1.crete (EP12).

Αξιολογικό Ερώτημα

A3. Σε ποιο βαθμό η χρονική διάσταση της υποστήριξης από τα ΠΕΠ προς τις ΠΣΕΕ υλοποιήθηκε όπως είχε σχεδιαστεί; Ποιοι ήταν οι παράγοντες που οδήγησαν σε τυχόν αποκλίσεις;

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Η πρώτη πρόσκληση του ΠΕΠ προς υποστήριξη της ΠΣΕΕ εκδόθηκε το ίδιο έτος με την έγκριση της ΠΣΕΕ. Στη συνέχεια, καθώς ολοκληρωνόταν η ΔΕΑ ακολούθησαν και οι πρώτες προσκλήσεις το 2017 και 2018 για την επενδυτική προτεραιότητα 1β, για τις οποίες όμως οι πρώτες εντάξεις καθυστέρησαν σημαντικά.

Τεκμηρίωση

Η ΠΣΕΕ εγκρίθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο τον Απρίλιο 2015, η πρώτη σχετική με την ΠΣΕΕ πρόσκληση δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο 2015 (1192/EKT-04) και η τελευταία τον Μάρτιο 2021 (4817/EKT-35).

Ο μέσος όρος μεταξύ της έγκρισης της ΠΣΕΕ και της δημοσίευσης των οκτώ προσκλήσεων που είναι αντικείμενο της αξιολόγησης είναι **A3.1.1 = 1364 ημέρες**. Οι χρόνοι μεταξύ δημοσίευσης των προσκλήσεων και ένταξης των έργων ήταν σαφώς συντομότεροι (**A3.1.2 = 434 ημέρες**), και η μέση διάρκεια των ενταγμένων δράσεων ήταν μεγάλη (μέση διάρκεια υλοποίησης έργων κατά την ένταξη **A3.1.3 = 1126,48 ημέρες**).

Οι κύριοι παράγοντες (Α3.2.1) που οδήγησαν στις παραπάνω αποκλίσεις έχουν ήδη προαναφερθεί στην εισαγωγική ενότητα και συνοψίζονται ως εξής:

- Η αναμονή αποσαφήνισης/νομοθέτησης επιλογής του ΕΦΕΠΑΕ ως Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης κρατικών ενισχύσεων στα ΠΕΠ που επηρέασε κυρίως την επενδυτική προτεραιότητα 2β.
- Η καθυστέρηση στην εφαρμογή της ΔΕΑ, όπως τεκμηριώνεται στην απάντηση του αξιολογικού ερωτήματος Α3 παραπάνω.
- Η καθυστέρηση στη διαδικασία αξιολόγησης των προσκλήσεων κρατικών ενισχύσεων της επενδυτικής προτεραιότητας 1β (565 μέρες από την πρόσκληση μέχρι την έναρξη) αποδίδεται από την ΕΥΔ: (α) στην προβληματική διαδικασία συμμετοχής των εξωτερικών εμπειρογνομόνων από το μητρώο της ΓΓΕΤ στην αξιολόγηση τόσο στη φάση της πρώτης αξιολόγησης, ειδικά όταν απαιτήθηκε και τρίτος αξιολογητής λόγω διαφορών στη βαθμολογία, όσο και στη φάση των ενστάσεων, και (β) λόγω του μεγάλου χρόνου που απαιτήθηκε για να ελεγχθούν οι προϋποθέσεις συμμετοχής των επιχειρήσεων (π.χ., συνδεδεμένες ή μη, προβληματικές, κτλ).

Αξιολογικό Ερώτημα **A4. Σε ποιο βαθμό πέτυχαν οι δράσεις των ΠΣΕΕ τις αναμενόμενες εκροές;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Με τα έργα που έχουν αντιστοιχιστεί με τα έξι εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν στην Κρήτη έχουν συσχετιστεί οκτώ δείκτες εκροών. Για επτά απ' αυτούς, η αναμενόμενη επίτευξη στο τέλος του 2023 είναι ίση ή μεγαλύτερη από την τιμή στόχου. Μέχρι τα μέσα Ιουλίου 2023, για τους τρεις απ' αυτούς, δεν υπήρξε επίτευξη ενώ οι άλλοι τρεις κινούνται περί το 97,5%, ποσοστό πολύ ικανοποιητικό για έξι μήνες πριν τη λήξη της προγραμματικής περιόδου. Ο βαθμός ολοκλήρωσης των ενταγμένων έργων που υπολογίστηκε στο 94,6%.

Ο αριθμός των μοναδικών ωφελούμενων είναι 909, και χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητικός συνολικά, αλλά έντονα επηρεασμένος από μόνο μία πρόσκληση γενικής στόχευσης.

Τεκμηρίωση

Με βάση δεδομένα από την τελευταία έκθεση προόδου του ΠΕΠ Κρήτης για το έτος 2022 (AIR2022) και τα πρακτικά της 7^{ης} Επιτροπής Παρακολούθησης που έγινε τον Ιούνιο του 2023, ως προς την επίτευξη των δεικτών εκροών φαίνεται να ισχύουν τα δεδομένα στον πίνακα που ακολουθεί.

Εργαλείο Πολιτικής	Κωδικός Δείκτη	Τιμή-Στόχος 2023	Εκτίμηση Επίτευξης 31/12/2023	Επίτευξη από ολοκληρωμένα έργα (6/2023)	Δείκτης A4.1.1
		(α)	(β)	(γ)	(δ) = (γ) / (β)
ΕΠ04	CO24	45	54.99	53.65	97.6%
ΕΠ05	CO26	27	27	0	0.0%
	SO030	1	1	0	0.0%
ΕΠ06	CO26	4	4	0	0.0%
ΕΠ12	CO01	800	865	845	97.7%
	CO02	800	865	845	97.7%
ΕΠ13	CO05 EKT	500	1944	0	0.0%
ΕΠ16	10801	1	1	1	100.0%

SO027	1	0	0	--
-------	---	---	---	----

Με βάση τα δεδομένα του Πίνακα, οι εκτιμήσεις της ΕΥΔ για το κλείσιμο του ΠΕΠ στη στήλη (β) για όλους τους δείκτες εκροών είναι ίσες ή ανώτερες των τιμών-στόχου για κάθε δείκτη στη στήλη (α), με μόνη εξαίρεση τον δείκτη SO027 που αφορά μεταφερόμενο έργο στο Πρόγραμμα Κρήτη 2021-27. Η επίδοση αυτή είναι πολύ καλή.

Ο βαθμός επίτευξης ανά δείκτη εκροών από τα ολοκληρωμένα έργα σε σχέση με τις αναμενόμενες τιμές κλεισίματος (Δείκτης A4.1.1) υπολογίζεται στη στήλη (δ). Οι μηδενικές τιμές αφορούν έργα που αναμένεται να κλείσουν στο β' εξάμηνο του 2023. Με βάση τα δεδομένα από την 7^η ΕΠ.ΠΕ., σε σύνολο 905 ενταγμένων έργων που έχουν χαρακτηριστεί ότι εμπίπτουν στα εργαλεία πολιτικής 4, 5, 6, 12, 13 και 16, φαίνεται να έχουν ολοκληρωθεί τα 856, ήτοι το 94,6% (**A4.1.2=905-856=49**). Από τα 49 έργα που είναι σε εξέλιξη, ένα (1) της Πρόσκλησης 4305/ΕΤΠΑ_49 (ΕΠ16) θα μεταφερθεί στο Πρόγραμμα Κρήτη 2021-27 και ως εκ τούτου δεν αναμένεται να συνεισφέρει στο δείκτη εκροών SO027 με τον οποίο έχει αντιστοιχιστεί.

Τέλος, όσον αφορά τον αριθμό των μοναδικών ωφελούμενων από τα ενταγμένα έργα στα ενεργοποιημένα εργαλεία πολιτικής, αυτός υπολογίζεται σε **A4.1.3 = 909**.

Αξιολογικό Ερώτημα **A5. Ποιοι ήταν οι κύριοι παράγοντες που επηρέασαν τη συνολική αποτελεσματικότητα;**

Επίδοση Δεν έχει εφαρμογή

Βασικά ευρήματα Οι παράγοντες που επηρέασαν την αποτελεσματικότητα στην υλοποίηση των δράσεων υποστήριξης της RIS3 διακρίνονται σε εξωγενείς όσο και ενδογενείς. Το έλλειμμα πρότερης εμπειρίας σημειώνεται ως ο σημαντικότερος παράγοντας του εσωτερικού περιβάλλοντος ενώ η διπλή κρίση (οικονομική στην αρχή της περιόδου και λόγω πανδημίας στο τέλος της) διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των δράσεων.

Τεκμηρίωση Οι κύριοι παράγοντες που επηρέασαν τη συνολική αποτελεσματικότητα ήταν οι παρακάτω:

- Έλλειμμα εμπειρίας στη σχεδίαση και υλοποίηση δράσεων ΕΤΑΚ και επιχειρηματικότητας, καθώς στην προηγούμενη προγραμματική περίοδο το σύνολο των παρεμβάσεων υλοποιήθηκε κεντρικά.
- Πολυπλοκότητα διαδικασιών υποβολής, αξιολόγησης και διαχείρισης έργων κρατικών ενισχύσεων.
- Δυσκολία στην προχρηματοδότηση των έργων από πλευράς επιχειρήσεων.

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου προκύπτουν, για το σύνολο των ΕΠ που ενεργοποιήθηκαν τα ακόλουθα συμπεράσματα από την προοπτική των ωφελούμενων:

- Ο υψηλός διοικητικός φόρτος για την ανταπόκριση στις απαιτήσεις κάλυψης των όρων επιλεξιμότητας δαπανών (SQ006) εμφανίστηκε ως ο βασικότερος παράγοντας δημιουργίας προβλημάτων στην εξέλιξη των έργων στο 91,8% των απαντήσεων.
- Η επίδραση της πανδημίας COVID-19 (SQ012 & SQ013) χαρακτηρίστηκε ως ο δεύτερος και τρίτος σημαντικότερος παράγοντας δημιουργίας προβλημάτων στην εξέλιξη των έργων στο 94% των έγκυρων απαντήσεων..

- Η καθυστέρηση στην καταβολή της δημόσιας δαπάνης προς το Φορέα μετά τους ελέγχους (SQ010) ο τέταρτος σημαντικότερος παράγοντας στο 89,8% των έγκυρων απαντήσεων.
- Οι καθυστερήσεις στους ενδιάμεσους ή τον τελικό έλεγχο φυσικού και οικονομικού αντικειμένου χωρίς υπαιτιότητα του Φορέα (SQ009) χαρακτηρίστηκε ως ο πέμπτος σημαντικότερος παράγοντας από το 96% των έγκυρων απαντήσεων.

Από τα παραπάνω, ο πρώτος παράγοντας αφορά το γενικό πλαίσιο εφαρμογής του ΕΣΠΑ. Ο δεύτερος και ο τρίτος είναι εξωγενείς και οφείλονται στην πανδημία COVID-19. Οι δύο τελευταίοι σχετίζονται με την ετοιμότητα της ΕΥΔ ή/και του ΕΦΔ να ανταποκριθούν σωστά στη διαχείριση των ενταγμένων έργων μέχρι την ολοκλήρωσή τους.

Αποδοτικότητα

Αξιολογικό
Ερώτημα

Επίδοση

Βασικά
ευρήματα

B1. Σε ποιο βαθμό η ένταση της χρηματοδότησης ήταν επαρκής για να δημιουργήσει επιπτώσεις;

Η ένταση της χρηματοδότησης για δράσεις υποστήριξης της RIS3Crete από το ΠΕΠ Κρήτης υπήρξε χαμηλή, της τάξης του 22,35% του προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης για τους ΘΣ1, 2, 3 και 8, και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τους στόχους αποτελεσμάτων που έχουν τεθεί για τους ειδικούς στόχους που σχετίζονται με αυτούς τους Θεματικούς Στόχους. Κυμαίνεται επίσης στο 39% της προϋπολογισμένης συνδρομής του ΠΕΠ στη RIS3Crete.

Παρόλ' αυτά, πρέπει να επισημανθεί η προσπάθεια της ΕΥΔ ΕΠ Κρήτης για την πλήρη ενεργοποίηση του, τροποποιημένου λόγω της πανδημίας COVID-19, προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης στους Θεματικούς Στόχους 1 και 2, και η προσπάθεια για ενίσχυση δομών υποστήριξης του περιφερειακού οικοσυστήματος καινοτομίας.

Η ανάλυση του μοναδιαίου κόστους ανά δείκτη εκροής υποδηλώνει ότι οι τελικές πληρωμές θα είναι κατά 15% μικρότερες σε σχέση με τις συμβασιοποιημένες. Τα δεδομένα μοναδιαίου κόστους θα αξιολογηθούν συγκριτικά με τα αντίστοιχα στις άλλες περιφέρειες για να εξαχθούν συμπεράσματα.

Τεκμηρίωση

Ο προϋπολογισμός της RIS3Crete προέβλεπε μόχλευση δημόσιας δαπάνης ύψους €330εκατ., εκ των οποίων τα €59εκατ μέσω του ΠΕΠ, €104,3εκατ από το ΕΠΑνΕΚ, €29,8εκατ από το ΠΑΑ και €137εκατ. από το Horizon2020 (Περιφέρεια Κρήτης, 2020, σ. 22). Με τα μέχρι στιγμής δεδομένα, η συνολική συνδρομή του ΠΕΠ με όρους δημόσιας δαπάνης ανέρχεται σε €26,58εκατ. (45% της προβλεπόμενης συνδρομής). Απ' αυτά, στα μέσω των Εργαλείων Πολιτικής στα οποία εστιάζεται η παρούσα, η συμβασιοποιημένη δημόσια δαπάνη ανέρχεται σε €22,93εκατ., ή το 39% της προϋπολογισμένης συνδρομής.

Στα θετικά σημεία για την περίπτωση της Κρήτης είναι ότι τα εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν για δράσεις ΕΤΑΚ (ΘΣ1, επενδυτική προτεραιότητα 1β) από το ΠΕΠ ήταν ύψους €9,72εκατ., αρκετά υψηλότερα από τον προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ για το ΘΣ1.

Στην τεκμηρίωση του αξιολογικού ερωτήματος Α1 παραπάνω, ήδη έγιναν εκτιμήσεις για το εύρος της συνεισφοράς της χρηματοδότησης του ΠΕΠ στους δείκτες αποτελεσμάτων των ειδικών στόχων που ήταν αντικείμενο της RIS3.

Έχοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, εξετάσαμε τη συμβασιοποιημένη δημόσια δαπάνη ανά εργαλείο πολιτικής σε σχέση με το σύνολο για όλα τα ΕΠ και το ΠΕΠ συνολικά.

Η ανάλυσή μας συνοψίζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

<i>Εργαλείο Πολιτικής</i>	<i>Συμβασιοποιημένη Δημόσια Δαπάνη</i>	<i>Ποσοστό στη Συμβασιοποιημένη ΔΔ όλων των ΕΠ</i>	<i>Ποσοστό στη Συμβασιοποιημένη ΔΔ των ΘΣ1,2,3,8 του ΠΕΠ</i>
	<i>(B.1.1.1.α)</i>		<i>(B.1.1.1.β)</i>
ΕΠ04	2 096 898	9.15%	2.04%
ΕΠ05	7 314 474	31.90%	7.13%
ΕΠ06	310 708	1.36%	0.30%
ΕΠ12	9 668 412	42.17%	9.43%
ΕΠ13	2 852 964	12.44%	2.78%
ΕΠ16	682 903	2.98%	0.67%
ΣΥΝΟΛΟ	22 926 359	100.00%	22.35%

Από τα δεδομένα του πίνακα είναι σαφές ότι η συμβασιοποιημένη δημόσια δαπάνη για τα εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν στην Κρήτη αποτελεί μικρό ποσοστό (**B.1.1.1.β = 22,35%**) του προϋπολογισμού του ΠΕΠ για τους ΘΣ1, 2, 3 και 8, και σε κάθε περίπτωση, σημαντικά μικρότερη της προϋπολογισμένης συνεισφοράς.

Η δεύτερη παράμετρος που εξετάστηκε είναι η δημόσια δαπάνη ανά μονάδα εκροής για κάθε δείκτη που σχετίζεται με τα Εργαλεία Πολιτικής που εξετάζουμε. Το μοναδιαίο κόστος υπολογίζεται με βάση τη συμβασιοποιημένη δημόσια δαπάνη για το σύνολο των ενταγμένων έργων και με βάση τις πληρωμές δημόσιας δαπάνης για τα ολοκληρωμένα έργα. Αυτό επιτρέπει να διαπιστωθεί αν και κατά πόσο η ολοκλήρωση επηρεάζει το μοναδιαίο κόστος. Οι υπολογισμοί γίνονται αξιοποιώντας τα δεδομένα που έχουν παρουσιαστεί στο κριτήριο Α.4 παραπάνω.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσής μας φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

<i>Εργαλείο Πολιτικής</i>	<i>Δείκτης</i>	<i>B1.1.2.α</i>	<i>B1.1.2.β</i>	<i>Δ%</i>
ΕΠ04	CO24	38 132.35	32 775.88	-14.05%
ΕΠ05	CO26	269 122.00	-	-
ΕΠ05	SO030	48 180.00	-	-
ΕΠ06	CO26	77 677.00	-	-
ΕΠ12	CO01	11 177.35	9 428.97	-15.64%
ΕΠ12	CO02	11 177.35	9 428.97	-15.64%
ΕΠ13	CO05 EKT	1 467.57	-	-
ΕΠ16	10801	224 103.00	180 701.00	-19.4%
ΕΠ16	SO027	-	-	-

Τα αποτελέσματα στον πίνακα υποδηλώνουν ότι η τελική τιμή του μοναδιαίου κόστους αναμένεται να κινηθεί περί το 15% χαμηλότερα με τη ολοκλήρωση των δράσεων.

Και οι δύο δείκτες θα αξιολογηθούν συγκριτικά στο σύνολο των περιφερειών για εξαγωγή περαιτέρω συμπερασμάτων.

Αξιολογικό Ερώτημα **B2. Αξιοποιήθηκαν πιθανές συνέργειες ή οικονομίες κλίμακας με τομεακά ή ευρωπαϊκά προγράμματα;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Δεν υπήρξε κάποιου είδους συνέργεια μεταξύ των εργαλείων πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν προς υποστήριξη της ΠΣΕΕ στην Κρήτη με αντίστοιχα εργαλεία πολιτικής σε εθνικό επίπεδο.

Τεκμηρίωση

Παρά το γεγονός ότι υπήρχαν δυνατότητες συνεργειών με εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν σε εθνικό επίπεδο, οι μοναδικές συνέργειες του ΠΕΠ Κρήτης με το ΕΠΑΝΕΚ αφορούσαν στη χρηματοδοτική συνδρομή του στις προσκλήσεις «Συμμετοχή Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Περιφερειών στο Ταμείο Επιχειρηματικότητας II» και «Ενίσχυση της Ίδρυσης και Λειτουργίας Νέων Τουριστικών Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων». Και οι δύο αφορούσαν το ΘΣ3, ενώ η δεύτερη εξ' αυτών, λόγω στόχευσης, δεν είναι απολύτως σχετική με τις προβλεπόμενες παρεμβάσεις της περιφερειακής προτεραιότητας «Τουρισμός- Πολιτισμός».

Παραδείγματα παρόμοιων με τα ενεργοποιημένα εργαλεία πολιτικής του ΠΕΠ στο ΕΠΑΝΕΚ είναι τα ακόλουθα:

- 1) ΕΠ2 ή/και ΕΠ4:
  - α) Πρόσκληση 031: «Δράση στρατηγικής ανάπτυξης Ερευνητικών και Τεχνολογικών Φορέων»
  - β) Προσκλήσεις 1695/039 & 2525/088: «Ενίσχυση των Υποδομών Έρευνας και Καινοτομίας (Α' και Β' Κύκλος)
- 2) ΕΠ5 και ΕΠ6:
  - α) Πρόσκληση 2076/009ΚΕ – Ερευνώ – Δημιουργώ – Καινοτομώ 1^{ος} Κύκλος (10/3/2017). Οι παρεμβάσεις I & III είναι ΕΠ6, ενώ η παρέμβαση II ΕΠ5.
  - β) Πρόσκληση 2076/009ΚΕ – Ερευνώ – Δημιουργώ – Καινοτομώ 2^{ος} Κύκλος (14/3/2019). Ομοίως με τα παραπάνω.
  - γ) Πρόσκληση 2335/011ΚΕ – Ειδικές Δράσεις «Υδατοκαλλιέργειες» - «Βιομηχανικά Υλικά» -«Ανοικτή Καινοτομία στον Πολιτισμό» (10.7.2017) είναι κυρίως ΕΠ5.
- 3) ΕΠ12:
  - α) Πρόσκληση 2925/016ΚΕ – Ψηφιακό Βήμα (4/6/2018)
  - β) Πρόσκληση 2926/017ΚΕ – Ψηφιακό Άλμα (4/6/2018)
- 4) ΕΠ13: Ενδεικτικές προσκλήσεις με αντικείμενο την υλοποίηση δράσεων κατάρτισης και πιστοποίησης σε γνώσεις και προσόντα έξυπνης εξειδίκευσης, εργαζόμενων με σχέση εξαρτημένης εργασίας:
  - α) 3317/109 – Αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα
  - β) 4932/151 – Ανάπτυξη δεξιοτήτων εργαζομένων, για την προσαρμογή τους στο νέο αναπτυξιακό μοντέλο της Οικονομίας

- γ) 2494/089 – Διαρθρωτική Προσαρμογή Εργαζομένων στις απαιτήσεις της ψηφιακής εξειδίκευσης και της βελτιστοποίησης των διαδικασιών της εφοδιαστική αλυσίδας στο εμπόριο, με την απόκτηση νέων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων
- δ) 1511/024 – Κατάρτιση και πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα (Α' Κύκλος)
- ε) 3319/110 – Κατάρτιση και πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα (Β' κύκλος)
- στ) 3712/121 – Παρεμβάσεις ενίσχυσης των γνώσεων και δεξιοτήτων των εργαζομένων για τη συμμετοχή τους στις διαρθρωτικές αλλαγές της οικονομίας
- ζ) 1511/024 – Κατάρτιση και πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα (Α' Κύκλος)
- η) 3319/110 – Κατάρτιση και πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα (Β' κύκλος)
- θ) 6236/09_ΕΠΑΝΕΚ_ΕΚΤ – Προσαρμογή Εργαζομένων σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού Τομέα μέσω της αναβάθμισης ψηφιακών γνώσεων και δεξιοτήτων τους, σε ειδικότητες των τομέων δραστηριότητας της Γαλάζιας Οικονομίας
- ι) 6167/06_ΕΠΑΝΕΚ_ΕΚΤ – Σύγχρονες και Βιώσιμες θέσεις απασχόλησης στο πλαίσιο του ψηφιακού μετασχηματισμού της Εθνικής Οικονομίας

Συνοχή

Αξιολογικό
Ερώτημα

Γ1. Σε ποιο βαθμό τα εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν επικαλυπτόταν με αντίστοιχα που ενεργοποιήθηκαν μέσω των τομεακών προγραμμάτων, ιδίως του ΕΠΑνΕΚ;

Επίδοση

Βασικά
ευρήματα

Αν και δεν υπήρξαν ουσιώδεις χρονικές επικαλύψεις με εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν από το ΕΠΑνΕΚ, η χρονικά πρωθύστερη έκδοση ανταγωνιστικών, για τους ΘΣ1 και ΘΣ8, προσκλήσεων του ΕΠΑνΕΚ θα μπορούσε να έχει δημιουργήσει εσωτερικό ανταγωνισμό μεταξύ των προγραμμάτων υπό την έννοια ότι το ΕΠΑνΕΚ συγκέντρωσε το πρώτο κύμα των πιθανών ωφελούμενων.

Τεκμηρίωση

Ως προς τη χρονική επικάλυψη μεταξύ προσκλήσεων ομοειδών ΕΠ που ενεργοποιήθηκαν από το Περιφερειακό και το εθνικό σκέλος:

- 1) ΕΠ4:
  - α) Η Πρόσκληση 1617/031 με τίτλο «ΔΡΑΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ» προκηρύχθηκε την 29/7/2016 οπότε δεν υπάρχει χρονική επικάλυψη με την 2399/ΕΤΠΑ-28 του ΠΕΠ Κρήτης που προκηρύχθηκε την 27/12/2017 με ημερομηνία υποβολής προτάσεων την 15/3/2018.
  - β) Ο πρώτος κύκλος των προσκλήσεων για την ενίσχυση των υποδομών έρευνας και καινοτομίας προκηρύχθηκε την 29/7/2016 και ο δεύτερος την 22/12/2017, με καταληκτική ημερομηνία την 30/3/2018. Συνεπώς, υπάρχει χρονική επικάλυψη **78 ημερών** στο διάστημα από 27/12/2017 έως 15/3/2018.
- 2) ΕΠ5-ΕΠ6: Οι προσκλήσεις 3326/RIS3Crete-1, 3564/RIS3Crete-3 και 3330/RIS3Crete-2 προκηρύχθηκαν το Σεπτέμβριο 2018 και τον Οκτώβριο 2018 με προθεσμία υποβολής προτάσεων στα τέλη Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου 2019. Δεν υπάρχουν χρονικές επικαλύψεις με το «Ερευνώ-Δημιουργώ-

- Καινοτομώ» του οποίου η προθεσμία υποβολών για τον α' κύκλο έληξε τον Ιούνιο 2017, ενώ ο δεύτερος κύκλος προκηρύχθηκε το Μάρτιο 2019. Παρόλ' αυτά, είναι σαφές ότι ο α' γύρος του «Ε-Δ-Κ» συγκέντρωσε το ενδιαφέρον της ομάδας-στόχου των τριών αυτών προσκλήσεων, και ιδιαίτερα των επιχειρήσεων.
- 3) ΕΠ12: Η Πρόσκληση 4227/2.b.1.crete δημοσιεύτηκε την 17/2/2020 με προθεσμία υποβολής προτάσεων την 30/6/2020, ήτοι χωρίς χρονική επικάλυψη με τις προσκλήσεις «Ψηφιακό Άλμα» και «Ψηφιακό Βήμα» του ΕΠΑΝΕΚ που ενεργοποιήθηκαν εντός του 2018.
  - 4) ΕΠ13: Η Πρόσκληση 4817/EKT-35 του ΠΕΠ Κρήτης δημοσιεύτηκε την 30/2/2021 με καταληκτική ημερομηνία υποβολής προτάσεων την 18/6/2021. Δεν υπάρχουν χρονικές επικαλύψεις με αντίστοιχα εργαλεία πολιτικής του ΕΠΑΝΕΚ την ίδια περίοδο, παρόλ' αυτά υπήρξε μεγάλο πλήθος αντίστοιχων δράσεων του ΕΠΑΝΕΚ που ήταν σε εξέλιξη (και δημιουργούσε εξωτερικό ανταγωνισμό για τους καταρτιζόμενους).
  - 5) ΕΠ16. Και για τις δύο προσκλήσεις του ΠΕΠ Κρήτης δεν υπήρξε αντίστοιχη πρόσκληση του ΕΠΑΝΕΚ.

Συνεπώς, χρονική επικάλυψη με αντίστοιχα εργαλεία πολιτικής του ΕΠΑΝΕΚ υπήρξε μόνο για το ΕΠ4 με **Γ1.1.1 = 78 ημέρες**. Επισημαίνεται όμως ότι ο χρονισμός των τριών προσκλήσεων για τα ΕΠ5 & ΕΠ6 τοποθετήθηκε χρονικά ανάμεσα στους δύο κύκλους του «Ε-Δ-Κ» με συνέπεια το ενδιαφέρον των εν δυνάμει ωφελομένων να στραφεί προς το «Ε-Δ-Κ» σε βάρος των αντίστοιχων προσκλήσεων του ΠΕΠ. Ομοίως, για το ΕΠ13, κατά το χρόνο προκήρυξης της σχετικής πρόσκλησης του ΠΕΠ, υπήρχαν σε εξέλιξη πολλά έργα του ΕΠΑΝΕΚ σε εθνική κλίμακα που ανταγωνιζόταν το ΠΕΠ στη διεκδίκηση εν δυνάμει ωφελομένων.

Ως προς την θεματική επικάλυψη των προσκλήσεων για τα ΕΠ που ενεργοποιήθηκαν στην Κρήτη σε σχέση μ' εκείνα του ΕΠΑΝΕΚ σημειώνουμε τα εξής:

- ΕΠ4. Στο ΕΠΑΝΕΚ ξεχωρίζουν οι προσκλήσεις 031 «Δράση στρατηγικής ανάπτυξης Ερευνητικών και Τεχνολογικών Φορέων» (29/07/2016), η 039 «Ενίσχυση των υποδομών Έρευνας και Καινοτομίας» (29/07/2016) και ο δεύτερος κύκλος της 039, η 088 «Ενίσχυση των υποδομών Έρευνας και Καινοτομίας - Β' Κύκλος» (22/12/2017). Στις ερευνητικές υποδομές υπήρξε συμπληρωματικότητα καθώς οι αντίστοιχες προσκλήσεις του ΕΠΑΝΕΚ ενίσχυαν ΕΥ του οδικού Χάρτη, ενώ από το ΠΕΠ ενισχύθηκαν ερευνητικά έργα σε Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα με στόχευση την εφαρμοσμένη έρευνα αποκλειστικά σε τομείς ενδιαφέροντος της ΠΣΕΕ με ισχυρό χαρακτήρα διάχυσης.
- ΕΠ5 & ΕΠ6. Οι δύο κύκλοι του «Ε-Δ-Κ» θεωρούνται ως ανταγωνιστικοί ως προς τις τρεις αντίστοιχες προσκλήσεις του ΠΕΠ Κρήτης λόγω υψηλότερου προϋπολογισμού και θεματικής επικάλυψης.
- ΕΠ13. Η μία και μοναδική πρόσκληση του ΠΕΠ Κρήτης είχε ως στόχο να πιστοποιήσει γνώσεις και δεξιότητες εργαζομένων σε τομείς της RIS3Crete. Είχαν προηγηθεί πολλές σχετικές προσκλήσεις του ΕΠΑΝΕΚ (π.χ., 1511/024, 3319/110, 3317/109, 3712/121, 4174/125, και 4932/151) με αντίστοιχη στόχευση, γεγονός που επηρεάζει την δυνατότητα προσέλευσης ωφελομένων από τα 7 ενταγμένα έργα του ΠΕΠ Κρήτης.

Συνεπώς, αν και δεν υπήρξαν σημαντικές χρονικές επικαλύψεις με εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν από το ΕΠΑΝΕΚ, η χρονικά πρωθύστερη έκδοση ανταγωνιστικών, για τους ΘΣ1 και ΘΣ8, προσκλήσεων του ΕΠΑΝΕΚ θα μπορούσε

να έχει δημιουργήσει εσωτερικό ανταγωνισμό μεταξύ των προγραμμάτων υπό την έννοια ότι το ΕΠΑνΕΚ συγκέντρωσε το πρώτο κύμα των πιθανών ωφελούμενων. Δεν έχουμε στοιχεία για να αξιολογήσουμε αν οι απορριφθέντες από τον πρώτο κύκλο του «Ε-Δ-Κ» απευθύνθηκαν για χρηματοδότηση στο ΠΕΠ στη συνέχεια.

Αξιολογικό Ερώτημα **G2. Σε ποιο βαθμό τα εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν μέσω των ΠΕΠ επικαλυπτόταν με αντίστοιχα που ενεργοποιήθηκαν εκτός των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ);**

Επίδοση ●

Βασικά ευρήματα Δε φαίνεται να υπάρχει επικάλυψη μεταξύ των εργαλείων πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν από το ΠΕΠ Κρήτης με αντίστοιχα εκτός των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων. Δεν έχουμε δεδομένα που να μπορούν να οδηγήσουν σε αξιολογικά συμπεράσματα.

Τεκμηρίωση ΕΠ4: Όλες οι δράσεις του ΕΛΙΔΕΚ στοχεύουν στη **βασική έρευνα** σε Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα χωρίς να τίθενται θεματικοί περιορισμοί που σχετίζονται με Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης σε εθνική ή περιφερειακή κλίμακα. Συνεπώς, η εστίαση του ΕΛΙΔΕΚ είναι εντελώς διαφορετική σε σχέση με εκείνη του ΕΤΠΑ, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται το ενδεχόμενο ότι η έρευνα που χρηματοδοτεί το ΕΛΙΔΕΚ να είναι συμβατή με τους τομείς προτεραιότητας της ΕΣΕΕ ή των ΠΣΕΕ. Δυστυχώς, δεν υπάρχουν δεδομένα χρηματοδότησης σε περιφερειακή κλίμακα ώστε να εξαχθούν περαιτέρω συμπεράσματα.

ΕΠ5/ΕΠ6. Το Πρόγραμμα Ορίζων 2020 προωθούσε την άριστη έρευνα με συγκεκριμένες στοχεύσεις σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Αν και οι 46 μοναδικοί συμμετέχοντες από την Κρήτη συγκέντρωσαν συνολική δημόσια δαπάνη ύψους €174,6εκατ. από 444 έργα του Ορίζοντα 2020 την περίοδο 2014-2021, η εστίαση είναι επίσης διαφορετική σε σχέση μ' εκείνη του ΕΤΠΑ. Όπως και με την περίπτωση του ΕΛΙΔΕΚ, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο η έρευνα που χρηματοδοτήθηκε από τον Ορίζοντα να είναι συμβατή με τις προτεραιότητες της RIS3Crete.

Συνάφεια

Αξιολογικό Ερώτημα **Δ1. Σε ποιο βαθμό τα εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν από τα ΠΕΠ κάλυπταν τις διαπιστωμένες ανάγκες που αναφέρονται στις ΠΣΕΕ;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Ενεργοποιήθηκαν, βάσει των ευρημάτων της ΔΕΑ, 6 από τα αρχικά προβλεπόμενα 11 εργαλεία πολιτικής (54%), με μερική κάλυψη των αναγκών για 4 από τους 8 ειδικούς στόχους του ΠΕΠ και το 45% της αρχικά προϋπολογισμένης συνδρομής του ΠΕΠ σε επίπεδο δημόσιας δαπάνης. Το αποτέλεσμα κρίνεται ως ικανοποιητικό όσον αφορά την κάλυψη των διαπιστωμένων αναγκών που αναφέρονται στην ΠΣΕΕ.

Τεκμηρίωση

Η RIS3Crete είχε προϋπολογίσει τη συνδρομή συνολικά 8 ειδικών στόχων του ΠΕΠ στις ανάγκες της, με συνολικό προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης για τη συνδρομή αυτή της τάξης των €59εκατ. Μέχρι τον Ιούλιο του 2023, καταγράφεται συνδρομή του ΠΕΠ σε 6 ειδικούς στόχους (67% της επιδιωκόμενης) με συμβασιοποιημένη δημόσια δαπάνη της τάξης των €26,57εκατ. ή 45% της επιδιωκόμενης. Από τα 11 εργαλεία πολιτικής που προβλεπόταν στο ΠΕΠ Κρήτης προς υποστήριξη της ΠΣΕΕ ενεργοποιήθηκαν 6.

Αξιολογικό Ερώτημα **Δ2. Σε ποιο βαθμό οι επενδύσεις των ΠΕΠ μέσω των ΘΣ1,2,3 και 8 τροφοδότησαν δράσεις που υποστήριζαν τις ΠΣΕΕ;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Με την εξαίρεση του ΘΣ3, οι υπόλοιποι Θεματικοί Στόχοι υποστήριζαν αποκλειστικά δράσεις που εξυπηρετούν τους στόχους της RIS3Crete.

Τεκμηρίωση

Υπολογίστηκε η αναλογία ενταγμένων έργων σχετικών με την ΠΣΕΕ ως προς το σύνολο των έργων στους Θ.Σ. 1, 2, 3 & 8 και η αναλογία της δημόσιας δαπάνης με τον ίδιο τρόπο.

Η συνολική αναλογία έργων προς υποστήριξη της ΠΣΕΕ προς το σύνολο των ενταγμένων είναι μόλις στο **Δ2.1.1 = 24,87%** και η αντίστοιχη της δημόσιας δαπάνης ανέρχεται σε **Δ2.1.2 = 17,37%**.

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τα αποτελέσματα ανά Θεματικό Στόχο.

Θεματικός Στόχος	Δείκτης Δ2.1.1	Δείκτης Δ2.1.2
ΘΣ1	100.00%	111.14%
ΘΣ2	99.10%	84.84%
ΘΣ3	0.04%	0.61%
ΘΣ8	100.00%	109.90%
Σύνολο	25.34%	25.86%

Προστιθέμενη Αξία

Αξιολογικό Ερώτημα **E1. Σε ποιο βαθμό θα είχαν επιτευχθεί οι στόχοι των ΠΣΕΕ χωρίς την υποστήριξη των ΠΕΠ;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Για το σύνολο των εργαλείων πολιτικής που εφαρμόστηκαν από το ΠΕΠ Κρήτης πλην των δράσεων ανάπτυξης του τοπικού οικοσυστήματος καινοτομίας (ΕΠ16), υπήρχαν αντίστοιχες προσκλήσεις από το ΕΠΑνΕΚ. Με όρους δημόσιας δαπάνης, για τα ίδια εργαλεία πολιτικής, η συνεισφορά του ΕΠΑνΕΚ στην Κρήτη ήταν 4,43 φορές υψηλότερη του ΠΕΠ, ενώ με όρους ωφελούμενων, η συνεισφορά ήταν ισοδύναμη. Η έρευνα πεδίου δίνει ισχυρές ενδείξεις για το ότι τα εργαλεία πολιτικής για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων, τη συνεργατική έρευνα & καινοτομία, και την έρευνα στα τοπικά πανεπιστήμια ήταν σαφώς εστιασμένα στις τοπικές ανάγκες.

Τεκμηρίωση

Για την εκτίμηση της προστιθέμενης αξίας των εργαλείων πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν από το ΠΕΠ Κρήτης υπολογίστηκε ο λόγος της έντασης ενίσχυσης των ενταγμένων έργων στο ΠΕΠ σε σχέση με τα ενταγμένα από ομοειδείς προσκλήσεις (Δείκτης E2.1.1), αξιοποιώντας, κατά περίπτωση, είτε δεδομένα από την ενδιάμεση έκθεση παρακολούθησης της ΠΣΕΕ Κρήτης, ή της αντίστοιχης εθνικής, ή δεδομένα από το ΟΠΣ για έργα κρατικών ενισχύσεων. Τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

- 1) ΕΠ2/ΕΠ4. Σύμφωνα με την έκθεση παρακολούθησης της Εθνικής RIS3 του έτους 2019 (PLANET, 2020, σ. 18), μέχρι το τέλος του 2019 η συνολική δημόσια δαπάνη που διατέθηκε στην Κρήτη για δράσεις της επενδυτικής προτεραιότητας 1α ήταν €20,77εκατ.
- 2) ΕΠ5: Από έργα της Παρέμβασης II του «Ερευνώ-Δημιουργώ-Καινοτομώ» (συνεργατικά έργα) και στους δύο κύκλους, ο συνολικός προϋπολογισμός των ενταγμένων έργων στην Κρήτη ήταν €42,85εκατ. Η Κρήτη εξασφάλισε επίσης συνολικό ύψος δημόσιας δαπάνης €1,396εκατ. από τη δράση «Υδατοκαλλιέργειες» - «Βιομηχανικά Υλικά» - «Ανοιχτή Καινοτομία στον Πολιτισμό».
- 3) ΕΠ6: Από έργα των Παρεμβάσεων I & III του «Ερευνώ-Δημιουργώ-Καινοτομώ» (έρευνα στις Επιχειρήσεις) και στους δύο κύκλους, ο συνολικός προϋπολογισμός των ενταγμένων έργων στην Κρήτη ήταν €6,51εκατ.
- 4) ΕΠ12. Μέσω των προσκλήσεων 2926/017ΚΕ-ΨΗΦΙΑΚΟ ΑΛΜΑ και 2925/016ΚΕ-ΨΗΦΙΑΚΟ ΒΗΜΑ εντάχθηκαν στην Κρήτη συνολικά 922 έργα με συμβασιοποιημένη δημόσια δαπάνη €18,81εκατ.
- 5) ΕΠ13: Στο πέντε προσκλήσεων του ΕΠΑνΕΚ (4932/151, 2494/089, 3319/110, 1511/024, 3712/121, και 6236/09_ΕΠΑΝΕΚ_ΕΚΤ) 100 έργα με το μερίδιο της Κρήτης να εκτιμάται σε €13,397εκατ.

Ως μέτρο σύγκρισης, στο πλαίσιο του Προγράμματος Ορίζων 2020 η Κρήτη μόχλευσε συνολικά €174εκατ. την περίοδο από το 2014 έως και το 2021.

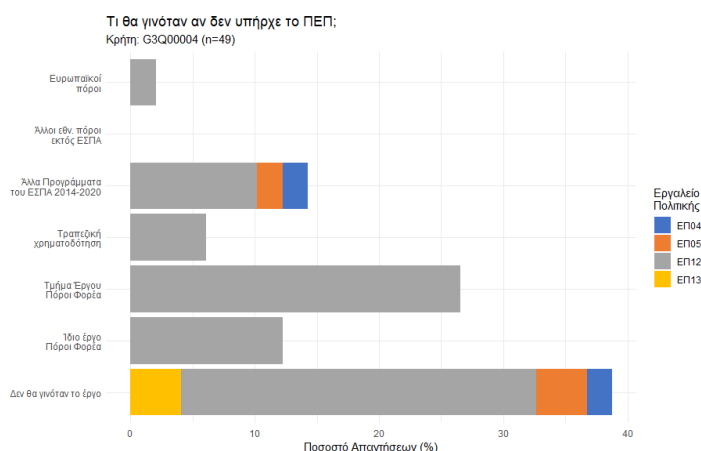
Ο δεύτερος δείκτης που εξετάστηκε ήταν το ποσοστό των δικαιούχων που ενισχύθηκε από τις προσκλήσεις του ΠΕΠ σε σχέση με το σύνολο των δικαιούχων (μοναδικά ΑΦΜ ή ονομασίες) και από τις δύο πηγές χρηματοδότησης (ΠΕΠ και τομεακά) για ομοειδείς προσκλήσεις (δείκτης E2.1.2).

Αφού λάβαμε υπόψη τους κοινούς ωφελούμενους από ΠΕΠ και ΕΠΑΝΕΚ, καταλήγουμε στον υπολογισμό των δύο δεικτών ως εξής:

<i>Εργαλείο Πολιτικής</i>	<i>Δημόσια Δαπάνη</i>		<i>E2.1.1</i>	<i>Μοναδικοί Δικαιούχοι</i>		<i>E2.1.2</i>
	<i>ΠΕΠ</i>	<i>Τομεακά</i>		<i>ΠΕΠ</i>	<i>Τομεακά</i>	
ΕΠ04	2 096 898	20 774 203	9.17%	6	7	46.15%
ΕΠ05	7 314 474	42 848 989	14.58%	44	66	40.00%
ΕΠ06	310 708	6 511 302	4.55%	4	32	11.11%
ΕΠ12	9 668 412	18 811 024	33.95%	865	922	48.41%
ΕΠ13	2 852 964	13 375 076	17.58%	7	100	6.54%
ΕΠ16	682 903	0	100.00%	2	0	100.00%
Σύνολο	22 926 359	102 320 594	18.30%	928	1 127	45.16%

Με συνολικό δείκτη E2.1.1 στο 18,3% είναι σαφές ότι τα εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν από το ΠΕΠ Κρήτης δεν ήταν η σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης σε πέντε από τις έξι περιπτώσεις, κι αυτό φαίνεται εμφαντικά στα εργαλεία πολιτικής του ΘΣ1 όπου ο δείκτης κυμαίνεται από 4,55 έως 14,58%. Η εικόνα είναι σαφώς καλύτερη στο δείκτη E2.1.2 που βρίσκεται συνολικά στο 45%, αλλά οδηγείται από το ΕΠ12 που ενεργοποίησε μεγάλες αλλά μη επικαλυπτόμενες ομάδες ωφελούμενων σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Η έρευνα πεδίου (βλ. επισυναπτόμενο γράφημα), οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα 19 από τα 49 έργα του δείγματος (39%) δεν θα γινόταν χωρίς την ύπαρξη του ΠΕΠ, και ειδικότερα το 100% του ΕΠ13, το 66% του ΕΠ5, το 50% του ΕΠ4 και το 33% του ΕΠ12. Οι ενδείξεις αυτές υποδηλώνουν σχετικά καλή προστιθέμενη αξία για τα συγκεκριμένα εργαλεία πολιτικής, στην οποία θα πρέπει να συμπεριληφθούν και τα δύο, μοναδικά για την Περιφέρεια, έργα στο ΕΠ16 για τα οποία δεν είχαμε απάντηση στην έρευνα πεδίου. Ενδείξεις για το ότι θα γινόταν το έργο, στο σύνολο ή εν μέρει, έχουμε μόνο για το ΕΠ12, κι αυτές αφορούν 19 από τα 42 έργα (45,24%).

Επιπτώσεις

Αξιολογικό Ερώτημα **ΣΤ1. Σε ποιο βαθμό οδήγησαν οι δράσεις έξυπνης εξειδίκευσης που ενισχύθηκαν από τα ΠΕΠ στα αναμενόμενα άμεσα και μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα;**

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου είναι στατιστικά έγκυρα για τα ΕΠ12 και ΕΠ13. Τα αναμενόμενα άμεσα αποτελέσματα έχουν επιτευχθεί σε ποσοστό 60,88% και 16,67% των έγκυρων απαντήσεων, αντίστοιχα. Τα μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα έχουν επιτευχθεί ή αναμένεται να επιτευχθούν σε ποσοστό 91,4% και 100% των έγκυρων απαντήσεων, αντίστοιχα.

Τεκμηρίωση

Η έρευνα πεδίου απευθύνθηκε σε συνολικά σε 514 ωφελούμενους για το σύνολο των ενεργών εργαλείων πολιτικής. Απάντησαν 49 ωφελούμενοι. Το δείγμα θεωρείται επαρκές για τις γενικές ερωτήσεις και για τις ειδικές ερωτήσεις στα ΕΠ12 και ΕΠ13. Ως έγκυρες απαντήσεις θεωρούνται εκείνες που δεν έχουν χαρακτηριστεί ως «Μη εφαρμόσιμο» για κάθε υποερώτημα.

Ο βαθμός επίτευξης των αναμενόμενων άμεσων (ΣΤ1.1.1) και μεσοπρόθεσμων (ΣΤ1.1.2) αποτελεσμάτων υπολογίστηκε ως εξής:

Εργαλείο Πολιτικής	Δείκτης ΣΤ1.1.1	Δείκτης ΣΤ1.1.2
ΕΠ04	90,90%	88,88%
ΕΠ05	100,00%	84,61%
ΕΠ12	60,88%	91,42%
ΕΠ13	16,67%	100,00%

Ο σχετικά χαμηλός βαθμός επίτευξης κάθε άμεσου αποτελέσματος για το ΕΠ12 οφείλεται στο γεγονός ότι η δράση ήταν χαμηλού προϋπολογισμού και οι επενδύσεις ήταν προσαρμοσμένες στις ανάγκες κάθε ωφελούμενου. Επειδή τα κριτήρια βασίζονται στον τρόπο υπολογισμού της ψηφιακής ωριμότητας, όπως ορίστηκε στις αντίστοιχες προσκλήσεις του ΕΠΑνΕΚ, το γενικό συμπέρασμα είναι ότι η βελτίωση της ψηφιακής ωριμότητας των επιχειρήσεων από το ΕΠ16 στην Κρήτη ήταν περιορισμένης κλίμακας.

Σχετικά με το ΕΠ13, το σύνολο του δείγματος χαρακτήρισε ως μη εφαρμόσιμα τα μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα «Ο φορέας μας έχει εικόνα για την πορεία των συμμετεχόντων στην αγορά εργασίας μετά τη λήξη της κατάρτισης» (PI13Q05) και «Ο φορέας μας συνεργάστηκε με άλλους φορείς για να υποστηρίξει την τοποθέτηση των συμμετεχόντων σε θέσεις εργασίας» (PI13Q06), πράγμα που υποδηλώνει ότι οι δράσεις αναβάθμισης των ανθρώπινων πόρων δεν υποστηρίζονται περαιτέρω ως προς την αποτελεσματικότητά τους.

Αξιολογικό Ερώτημα **ΣΤ2. Σε ποιο βαθμό αναμένεται να οδηγήσουν οι δράσεις έξυπνης εξειδίκευσης που ενισχύθηκαν από τα ΠΕΠ σε διατηρήσιμες επιπτώσεις;**

Επίδοση

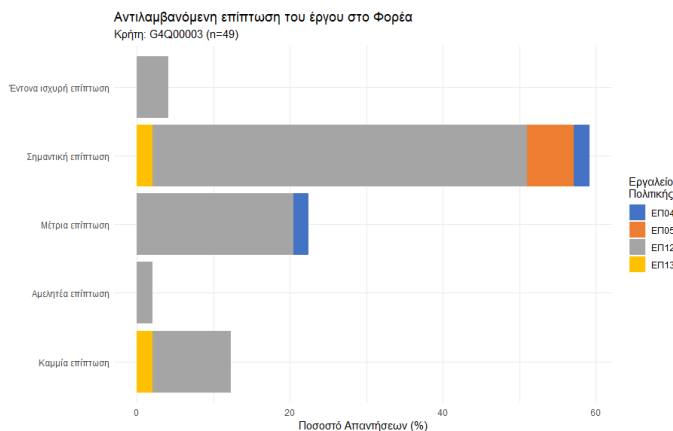
Βασικά ευρήματα

Το παρόν αξιολογικό ερώτημα θα απαντηθεί μέσω focus group σε επόμενη φάση του έργου αφού ληφθούν υπόψη τα ευρήματα του ΣΤ1 ανά εργαλείο πολιτικής στο σύνολο της χώρας.

Τεκμηρίωση

Το μοναδικό μέχρι στιγμής εύρημα που θα πρέπει να εκτιμηθεί σε επόμενη φάση του έργου είναι ό,τι, βάσει της έρευνας πεδίου, οι ίδιοι οι ωφελούμενοι σε 31 από τις 49

περιπτώσεις (63,27%) θεωρούν ότι το έργο δημιούργησε έντονα ισχυρή ή σημαντική επίπτωση για το φορέα τους (βλ. επισυναπτόμενο γράφημα).

Αξιολογικό Ερώτημα

ΣΤ3. Σε ποιο βαθμό οι δράσεις έξυπνης εξειδίκευσης που ενισχύθηκαν από τα ΠΕΠ ήταν συμβατές με τη χωρική κατανομή της οικονομικής δραστηριότητας σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας;

Επίδοση

Βασικά ευρήματα

Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης για δράσεις υποστήριξης της ΠΣΕΕ στις 4 περιφερειακές ενότητες της Κρήτης είναι **πάρα πολύ καλά συσχετισμένη** τόσο με τη χωρική κατανομή της οικονομικής δραστηριότητας όσο και με την πληθυσμιακή κατανομή. Ο δείκτης Gini για την κατανομή της δημόσιας δαπάνης στις Π.Ε. είναι 0,341 και μειώνεται σε 0,175 όταν ληφθεί υπόψη η διάρθρωση της οικονομικής δραστηριότητας και σε 0,155 όταν ληφθεί υπόψη η πληθυσμιακή κατανομή. Οι δύο τελευταίες τιμές συνιστούν **εξαιρετική επίδοση** που οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι το 42% της δημόσιας δαπάνης αναλώθηκε στο ΕΠ12 που απευθύνεται στο σύνολο των επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Τεκμηρίωση

Βλέπε ενότητα «Συγκεντρωτικά» στο πρώτο μέρος της παρούσας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αποτελεσματικότητα: Στο ΠΕΠ, έχουν τεθεί δείκτες και στόχοι αποτελεσμάτων για 7 από τους 8 ειδικούς στόχους που σχετίζονται με τη RIS3 και αποτελούν αντικείμενο της παρούσας. Απ' αυτούς, 2 υπερκαλύπτονται, 1 είναι κοντά και ενδεχομένως να ξεπεράσει την τιμή στόχου το 2023, 2 υπολείπονται σημαντικά της τιμής-στόχου και τέλος, για 2 δεν είναι εφικτή η μέτρηση (και δεν έγινε προσπάθεια να αλλάξει ο δείκτης). Η άμεση συνεισφορά των δράσεων ΠΣΕΕ του ΠΕΠ στους δείκτες αποτελεσμάτων για τους οποίους υπάρχουν πρόσφατες μετρήσεις είναι χαμηλή αλλά όχι αμελητέα.

Η ΔΕΑ εφαρμόστηκε με επιτυχία στην Κρήτη την περίοδο 2017-2019 και κάλυψε το σύνολο των τομέων προτεραιότητας. Τα ευρήματά της αξιοποιήθηκαν για την αναθεώρηση του ΠΕΠ και επηρέασαν το σχεδιασμό των σχετικών προσκλήσεων. Για τις ανταγωνιστικές προσκλήσεις κρατικών ενισχύσεων, ο αριθμός των υποβολών ήταν παραπάνω από διπλάσιος σε σχέση με τα ενταγμένα έργα, πράγμα που σημαίνει ότι οι Προσκλήσεις κίνησαν το ενδιαφέρον των ομάδων στόχου, κινητοποιώντας το 6,42% των εν δυνάμει ωφελούμενων.

Η πρώτη πρόσκληση του ΠΕΠ προς υποστήριξη της ΠΣΕΕ εκδόθηκε το ίδιο έτος με την έγκριση της ΠΣΕΕ. Στη συνέχεια, καθώς ολοκληρωνόταν η ΔΕΑ ακολούθησαν και οι πρώτες προσκλήσεις το 2017 και 2018 για την επενδυτική προτεραιότητα 1β, για τις οποίες όμως οι πρώτες εντάξεις καθυστέρησαν σημαντικά.

Με τα έργα που έχουν αντιστοιχιστεί με τα έξι εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν στην Κρήτη έχουν συσχετιστεί οκτώ δείκτες εκροών. Για επτά απ' αυτούς, η αναμενόμενη επίτευξη στο τέλος του 2023 είναι ίση ή μεγαλύτερη από την τιμή στόχου. Μέχρι τα μέσα Ιουλίου 2023, για τους τρεις απ' αυτούς, δεν υπήρξε επίτευξη ενώ οι άλλοι τρεις κινούνται περί το 97,5%, ποσοστό πολύ ικανοποιητικό για έξι μήνες πριν τη λήξη της προγραμματικής περιόδου. Ο βαθμός ολοκλήρωσης των ενταγμένων έργων που υπολογίστηκε στο 94,6%.

Ο αριθμός των μοναδικών ωφελούμενων είναι 909, και χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητικός συνολικά, αλλά έντονα επηρεασμένος από μόνο μία πρόσκληση γενικής στόχευσης στο ΕΠΙ2..

Αποδοτικότητα: Η ένταση της χρηματοδότησης για δράσεις υποστήριξης της RIS3Crete από το ΠΕΠ Κρήτης υπήρξε χαμηλή, της τάξης του 22,35% του προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης για τους ΘΣ1, 2, 3 και 8, και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τους στόχους αποτελεσμάτων που έχουν τεθεί για τους ειδικούς στόχους που σχετίζονται με αυτούς τους Θεματικούς Στόχους. Κυμαίνεται επίσης στο 39% της αρχικά προϋπολογισμένης συνδρομής του ΠΕΠ προς τη RIS3 σε επίπεδο δημόσιας δαπάνης.

Παρόλ' αυτά, πρέπει να επισημανθεί η προσπάθεια της ΕΥΔ ΕΠ Κρήτης για την πλήρη ενεργοποίηση του, τροποποιημένου λόγω της πανδημίας COVID-19, προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης στους Θεματικούς Στόχους 1 και 2, και η προσπάθεια για ενίσχυση δομών υποστήριξης του περιφερειακού οικοσυστήματος καινοτομίας.

Δεν φαίνεται να υπήρξε κάποιου είδους συνέργεια μεταξύ των εργαλείων πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν προς υποστήριξη της RIS3 στην Κρήτη με αντίστοιχα εργαλεία πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Συνοχή. Αν και δεν υπήρξαν ουσιώδεις χρονικές επικαλύψεις με εργαλεία πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν από το ΕΠΑνΕΚ, η χρονικά πρωθύστερη έκδοση ανταγωνιστικών, για τους ΘΣ1 και ΘΣ8, προσκλήσεων του ΕΠΑνΕΚ θα μπορούσε να έχει δημιουργήσει εσωτερικό ανταγωνισμό μεταξύ των προγραμμάτων υπό την έννοια ότι το ΕΠΑνΕΚ συγκέντρωσε το πρώτο κύμα των πιθανών ωφελούμενων.

Συνάφεια. Ενεργοποιήθηκαν, βάσει των ευρημάτων της ΔΕΑ, 6 από τα αρχικά προβλεπόμενα 11 εργαλεία πολιτικής (54%), με μερική κάλυψη των αναγκών για 4 από τους 8 ειδικούς στόχους του ΠΕΠ και το 39% της αρχικά προϋπολογισμένης συνδρομής του ΠΕΠ προς τη RIS3 σε επίπεδο δημόσιας δαπάνης. Το αποτέλεσμα κρίνεται ως ικανοποιητικό όσον αφορά την κάλυψη των διαπιστωμένων αναγκών που αναφέρονται στην RIS3. Με την εξαίρεση του ΘΣ3, οι υπόλοιποι Θεματικοί Στόχοι υποστήριξαν αποκλειστικά δράσεις που εξυπηρετούν τους στόχους της RIS3Crete.

Προστιθέμενη αξία. Για το σύνολο των εργαλείων πολιτικής που εφαρμόστηκαν από το ΠΕΠ Κρήτης πλην των δράσεων ανάπτυξης του τοπικού οικοσυστήματος καινοτομίας (ΕΠ16), υπήρχαν αντίστοιχες προσκλήσεις από το ΕΠΑνΕΚ. Με όρους δημόσιας δαπάνης, για τα ίδια εργαλεία πολιτικής, η συνεισφορά του ΕΠΑνΕΚ στην Κρήτη ήταν 4,43 φορές υψηλότερη του ΠΕΠ, ενώ με όρους ωφελούμενων, η συνεισφορά ήταν ισοδύναμη. Η έρευνα πεδίου δίνει ισχυρές ενδείξεις για το ότι τα εργαλεία πολιτικής για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων, τη συνεργατική έρευνα & καινοτομία, και την έρευνα στα τοπικά πανεπιστήμια ήταν σαφώς εστιασμένα στις τοπικές ανάγκες, γεγονός που αξιολογείται θετικά ως προς το κριτήριο της προστιθέμενης αξίας.

Βαθμός επίτευξης άμεσων και μεσοπρόθεσμων αποτελεσμάτων. Η έρευνα πεδίου έχει επαρκές δείγμα για δύο από τα 6 Εργαλεία Πολιτικής που ενεργοποιήθηκαν, ήτοι τα ΕΠ12 και ΕΠ13. Τα αναμενόμενα άμεσα αποτελέσματα έχουν επιτευχθεί σε ποσοστό 60,88% και 16,67% των έγκυρων απαντήσεων, αντίστοιχα. Τα μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα έχουν επιτευχθεί ή αναμένεται να επιτευχθούν σε ποσοστό 91,4% και 100% των έγκυρων απαντήσεων, αντίστοιχα.

Χωρική κατανομή σε επίπεδο περιφερειακών ενοτήτων. Η κατανομή της δημόσιας δαπάνης για δράσεις υποστήριξης της ΠΣΕΕ στις 4 περιφερειακές ενότητες της Κρήτης είναι **πάρα πολύ καλά συσχετισμένη** τόσο με τη χωρική κατανομή της οικονομικής δραστηριότητας όσο και με την πληθυσμιακή κατανομή. Ο δείκτης Gini για την κατανομή της δημόσιας δαπάνης στις Π.Ε. είναι 0,341 και μειώνεται σε 0,175 όταν ληφθεί υπόψη η διάρθρωση της οικονομικής δραστηριότητας και σε 0,155 όταν ληφθεί υπόψη η πληθυσμιακή κατανομή. Οι δύο τελευταίες τιμές συνιστούν εξαιρετική επίδοση που οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι το 42% της δημόσιας δαπάνης αναλώθηκε στο ΕΠ12 που απευθύνεται στο σύνολο των επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Συνεντεύξεις-Παροχή Δεδομένων

Μαρία Κασωτάκη, Προϊσταμένη ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης

Χρυσοβαλάντης Ξυδιανός, στέλεχος ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης

Μύρων Τσατσάκης, στέλεχος ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης

Βιβλιογραφία

- Galindo-Rueda, F., & Verger, F. (2016). *OECD Taxonomy of Economic Activities Based on R&D Intensity*. Paris: OECD Publications. doi:<https://dx.doi.org/10.1787/5jlv73sqqp8r-en>
- PLANET. (2020). *3η Έκθεση Προόδου της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης-Έτος 2019*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας.
- ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης. (2015). *Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης*. Ηράκλειο: ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης.
- ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ. (2018). *Αξιολόγηση του Σχεδιασμού και της Υλοποίησης του ΕΠ Κρήτη 2014-2020 / Προετοιμασία της Αναθεώρησης του ΕΠ*. Ηράκλειο: ΕΥΔ ΕΠ Κρήτης.
- Περιφέρεια Κρήτης. (2019). *Έκθεση Παρακολούθησης RIS3 Κρήτης για το 2018*. Ηράκλειο: Περιφέρεια Κρήτης.
- Περιφέρεια Κρήτης. (2020). *Έκθεση Παρακολούθησης Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης RIS3Crete Έτος 2019*. Ηράκλειο: Περιφέρεια Κρήτης.